

Archivio del Comune di Montegabbione

Statuto del castello di Montegabbione

*reg. membranaceo di cc.58
numerata da 1 a 45 con aggiunta di 3 fogli cartacei*

c. 1r In Dei nomine amen. Statuta ed ordinamenta comunitatis castri Montiscabionis comitatus illustrissime civitatis Urbisveteris correcta et emendata per providos viros magistrum Roccum quondam Marii de Theis, Isidorum quondam Francisci, Severnium quondam Anselmi de Rimbottis, Colam quondam Cenci et Pompilium quondam Mardi omnes de dicto castro electos et nominatos correctores, emendatores et statutarios dictorum statutorum per generale consilium dicti castri, tempore preture magnifici domini Alexandri Guidonii, civis urbeveterani extracti ex bussulo eiusdem illustrissime civitatis et ser Michelotti Tonelli notarii publici urbeveterani eiusdem magnifici domini Alexandri substituti ad dicte preture officium nec non consiliarius Gentileschi quondam Ceni, Michaelis Arcangeli¹ quondam Horesti et Joannis quondam Aniballis de Theis et per me Livium Buttafangum de Urbeveteri rescripta et copiata et ad dicta statuta et ordinamenta rescribenda et copianda electum et deputatum per generale consilium dicti castri tempore pontificatus sanctissimi in Christo patris ed domini nostri domini pape divina providentia Sixti quinti/²

c.2r Incipit liber primus

De electione consiliariorum consilii dicti castri

Consilarii comunis Nontiscabionis sint et esse debeant quatuor³ boni viri nati in dicto castro vel eius districtu et solverint datia omnia et collectas et fecerint omnes factiones comunis et extrahantur de bussulo fiendo per consilium dicti castri vel per homines ad id deputatos vel deputandos videlicet in kalendis mensis ianuarii et in kalendis mensis iunii ita quod eorum officio duret sex mensibus ut dictum est incohandum et si quis de numero dictorum consiliariorum morte deficeret quod alii consilarii habeant auctoritatem votandi unum ex consanguineos et proximioribus in gradu ipsius defuncti ut numerus quatuor adimpleatur qui consilarii sic de dicto bussulo extracti et quilibet ipsorum teneantur et debeant in principio eorum officii iurare ad sancte Dei evangelia scripturis corporaliter manu tactis venire ad

¹ Macchia su *lis* di *Michaelis* e *Arca* di *Arcangeli*

² La c.1r era bianca e nel 1790 vi è stata apposta la seguente annotazione: Adi 29 giugno 1790

Per ordine di me Giacomo Picciarelli furono fatti li banche due e tavolino mediante una accusa negli albori tagliati nelle macchie della comunità fatto tal lavoro dal sig. Gianni Scargiali per memoria.

³ Nel testo è scritto *quartuor*.

consilium toties quoties fuerint requisiti per potestatem et dare melius consilium quod noverint pro comuni super proposita seu propositis in dicto consilio lecta vel lectis et declarationibus et dictis ipsorum in melius non revocare et nihil consulere extra propositam et tenere credentiam cum eis imposita fuerit ad penam in statuto contentam. Et quicumque non venerit ad consilium et in predictis fuerit negligens solvat qualibet vice quinque solidos denariorum, qui consiliarii sic ut supra extracti modo predicto renunciare non possint sed penitus iurare

c.2v rogantur et// teneantur et debeant in principio eorum officii vocare duos bonos et expertos viros pro quolibet qui vocentur adiuncti cum quibus aliquando habeant colloquium de factis comunis et quod durante eorum officio debeant omnia iura comunis conservare et semper stare vigilantes ad statum et pacem comunis civitatis Urbisveteris et civium eadem et ad utilitatem pacificum et tranquillum vivere hominum et personarum dicti castri et quod sine licentia potestatis non possint quoquo modo consilium facere congregare, non congregari facere nec in eo proponere aliquam rem quod veniret contra statum et utilitatem civitatis Urbisveteris et comunis dicti castri.

De electione et officio camerario comunis.

Camerarius comunis Montis cabionis extrahatur ex bussulo ut dictum est de consiliariis officium eius duret sex mensibus et non plus qui camerarius teneatur et debeat in principio sui officii iurare ad sancta Dei evangelia corporaliter manu tactis scripturis eius officium bene et legaliter facere et sollicite operari bauna, penas et salaria et omnes introitus et perventus comunis colligere pro comuni et ipsos pro comuni salvare et guardare expensas comunis occurrentes solvere habere debentibus de pecuniis vel haveri dicti comunis cum causa legitima secundum formam statutorum et ordinamentorum dicti comunis

c. 3r et nulla expensa in libro// suo remicti facere nisi prima solutio facta fuerit pena centum solidorum denariorum teneaturque dictus camerarius eius finito officio integre reddere rationem successorique suo dare et assignare infra tres dies omnes denarios pignora et quicquid haberet de bonis comunis ad penam predictam et nihilominus dictam pecuniam et res remictere teneatur et quicquid extorsisset aut retinisset vel recepisse a specialibus personis restituere summarie compellatum. Non possitque dictus camerarius expendere de pecuniis dicti comunis sine expressa licentia suorum consiliariorum ad penam predictam et si quid expenderet preter formam predictam intelligatur de suo proprio expendisse qui non dictum officium acceptare volunt solvat nomine pene quatragesima solidos denariorum habeatque dictus camerarius pro suo salario sex mensium viginti baiocchos et quod plus petere non possit.

De electione et officio baiuli comunis

Balitores comunis eligantur per consiliarios dicti castri in principio eorum officii qui teneatur promittere et iurare facere citationes, relationes,

executiones, precepta et quicquid ei vel eis commissum, impositum et necessarium erit et in exercitio officii pro comuni Montis cabionis et specialium personarum et eorum cuiuslibet et ei vel eorum relationi et dicto stetur et credatur tam in civilibus

- c. 3v causis quam criminalibus et habeat pro quolibet// citatione et quolibet citato sex danarios in civilibus causis ad petitionem specialis persone ab illo qui citari fecerit in Monte cabione extra vero dictum castrum duos solidos pro quolibet miliare pro qualibet tenuta duos solidos ad instantiam cuiuslibet persone a viginti solidos supra, non possitque accipi in tenutam pannos lecti nec arma teneaturque omnia pignora per eum vel eos accepta statim assignare camerario comunis pena decem solidorum pro quolibet pignore nisi fuerit ad instantiam tertie persone quem teneatur assignare principalis de suo vel eorum vero salario stetur arbitrio consiliariorum teneaturque in principio sui officii iurare ad sancta Dei evangelia corporaliter manu tectis scripturis eorum facere officium sine aliqua fraude et bona fide debeat etiam obedire omnibus mandatis et preceptis potestatis et quotidie eis in die videlicet de mane et de sero ad minus ire et se representare coram ipso potestate ad videndum si vult aliquid sibi mandare et si contrafecerit solvat nomine pene quinque solidos pro qualibet vice et scomputetur de eius salario.

De electione et officio partitorum et extimatorum comunis et rectorum dotium mulierum

- Extimatores, partitores et provisorum dannorum datorum eligantur
- c. 4r per consiliarios dicti comunis in principio// eorum officii et sint et esse debeant quatuor boni viri de dicto castro quorum officium duret sex mensibus qui quatuor sic electi sint partitores bonorum et rerum omnium comunium intus et extra castrum et tam inter consaguineos et affines quam etiam inter alios habentes res comune extimare dannata data et debeant habere pro quolibet termino quem miserint inter consortes et speciales personas duodecim denarios videlicet quando ipsi vel aliquis ipsorum pro predictis terminationibus fiendis habeant pro quolibet et quolibet miliare duos solidos denariorum et quod nemo possit nec teneatur emendare aliquod dannum nisi estimatum fuerit per provisos predictos nisi per potestatem in eorum absentia alicui vel aliquibus commissum fuerit sint etiam refectores dotium et augumenti dotis mulierum et extimatores in solutum datores et adjudicatores bonorum et rerum iurium mulierum tam in dando⁴ restituendo et assignando quam etiam in recipiendo et teneantur videre res estimandas et secum habere de vicinis et notis rei extimande et cum eis habere colloquium et declarationem ipsius rei et de valore ipsius et ab eis corporale recipere iuramentum de ipsa re bene et de legaliter extimandi sintque terminatores viarum comunis et vicinalium intus et extra et

⁴ *In dando* scritto su rasura.

- c. 4v teneatur vinculo iuramenti ad petitionem cuiuslibet et etiam// ipsorum proprio motu videre et terminare vias et stratas ubicumque paterentur defectum facere actari per illos quibus tangit et cui vel quibus per ipsos vel per aliquem ipsorum mandatum fuerit et non fecerint id quod sibi mandatum fuerit solvant nomine pene decem solidos sine aliqua diminutione et potestas de predictis teneatur de facto facere executionem quicquid per eos vel duos ex eis secundum formam presentis capituli in aliquo casu predictorum et quod ad eorum spectat officium secundum gestum et operatum fuerit valeat et teneat pleno iure ac si factum esset per omnes et nil possit obici vel opponi contra potestasque dicti castri teneatur et debeat ipsorum quemlibet in eorum officio favere et gesta per eos aut duos ex eis inviolabiliter observari facere officialesque supradicti et quilibet isporum in eorum officio et circa eorum officium in quolibet casuum predictorum expressorum habeant plenam baliam potestatem iurisdictionem et arbitrium videndi, cognoscendi, precipiendi, stimandi et omnia et singula faciendi ut veri indices competentes facere possunt.

De pena non acceptantis officium

Quicumque electus vel de bussulo extractus aut vocatus fuerit ad aliquod officium comunis nolunt acceptare si fuerit consiliarius vel camerarius solvere teneatur et debeat quatragesima solidos sine aliqua diminutione et de facto et pena soluta non cogatur officium

- c. 5r acceptare et alium extrahatur alii veri// officiales cuiuscumque conditionis existant si nolunt acceptare dictum officium solvat et solvere teneatur nomine pene viginti solidos denariorum de facto et sine aliqua diminutione quos denarios potestas dicti castri vinculo iuramenti teneatur statim facta renunciatione eos et eum solvi facere cum effectu et statim eligi faciat alium ad officium predictum et talis renunciens vero possit ad dictum officium eligi inde ad duos annos proximos futuros.

De pena non venientis ad consilium

Quicumque fuerit vocatus per balitorem seu numptium comunis aut voce preconia ut veniat ad consilium et non venerit in termino sibi assignato et hora debita videlicet ante quam fiat potestas requisitionem solvat nomine pene quinque solidos denariorum nisi talis non veniens habuerit legitimum causam quod stetur discretioni et arbitrio potestatis et consiliariorum que pena solvatur de facto et sine diminutione.

De laboratoribus bonorum nolentium solvere datia de eorum possessionibus Si quis habuerit terram, vineam vel aliquam aliam possessionem in pertinentiis seu destrictu dicti⁵ castri et de ipsis rebus noluerit solvere datum ei impositum per comune dicti castri laborator dictarum terrarum et rerum teneatur debeat dare et tradere fructus et terraticum quos receperit ex dictis

⁵ Dicti su macchia.

terris et rebus camerario comunis pro dicto comuni recipienti pro datio eidem imposito pro comune et camerario comunis reteneat [recipere]

- C 5v dictos fructos et terratum pro dicto datio persolvendo et si in predictis dictus camerarius erit negligens in non requirendo predicto de suo proprio solvere teneatur et nihilominus si dicti laboratores non solverint et dictos fructus non assignaverunt ut supra dictum est de eorum proprio solvere teneantur. Et potestas dicti castri vinculo iuramenti teneatur ad omnem requisitionem dicti camerarii contra dictos laboratores et bona illorum talium facere executionem realem et personalem et nihilominus si dicti laboratores in aliquo predictorum contravenerint cadant in pena viginti solidorum sine aliqua diminutione.

Quod habitante in dstrictu Montiscabionis teneatur facere omnes factiones Cuicumque de dicto castro vult aliquid dicere vel arrenghare in consilio dicti castri debeat ire ad dicendum et ad rengandum ad dicatorium et ad rengham consuetam, aut deputatem vel deputandam per potestatem pena quinque solidorum pro quolibet et qualibet vice, et nihilominus quod dixerit vel adrengaverit non valeat quoquomodo nec potestas dictum illius scribere teneatur addicentes quod nemo consulet vel arrenghet extra prepositam predicta pena.

Quod habitantes in dstrictu Montis cabionis teneantur facere omnes factiones et omnes sortitalii eorum familia teneatur facere pacti comunis separatis

- c. 6r Omnes et singule persone habentes in dicto castro et eius// dstrictu aliquas possessiones teneantur et debeant facere servitia comunis in faciendo muros et omnia servitia dicti castri et potestas dicti comunis teneatur et debeat dictas tales personas cogere ad faciendum fieri servitia predicta et eorum bona et qui telia servitia facere denegaverit solvere teneatur pro quolibet et qualibet vice decem solidos denariorum et nihilominus talia servitia facere teneatur sortitus vero a familia sua ita quod cum dicta sua familia non stet ad unum panem et ad unum vinum teneatur et debeat omnes factiones comunis facere separetim.

Quod omne opus Comunis vel venditores antequam dentur banniantur octo diebus

Si quis aliquid opus et res comunis dicti castri vult ad fictum vel ad coptimum vel emere debeat per baiulum comunis octo diebus ante bamiri et plus offerenti detur et deliberetur et non aliter et si contra predicta factum fuerit talis deliberatio sit nulla et nullius efficace.

Quod nulla persona vendat aliquam possessionem alicui forensi

Nulla persona castri Montis cabionis possit vendere alicui forensi aliquam possessionem domum vel casalenum quam quod vel quam sint intus dictum castrum in muros vel extra sine licentia potestatis et consiliariorum dicti castri pena decem ducatorum [...] salario consiliariorum

- Camerarius comunis teneatur et debeat consiliariis dicti castrii//
- c. 6v in fine eorum officii de pecunia et havere dicti comunis pro eorum salario sex mensium soldos decem pro quolibet et unam libram piperis inter omnes ipsorum quatuor.
- Quod potestas provideatur per comune quando iret pro facto comunis
- Potestas dicti castrii habeat et habere debeat de havere dicti comunis pro quolibet die quo iverit et steterit in servitium comunis extra territorium dicti castrii ultra unum salarium solidos quinquaginta.
- Quod partita mictantur ad bussulas et palluctas in quolibet consilio et parlamento
- Nullum partitum valeat nisi fuerit diebus solis ad palluctas et unusquisque consiliarius mictat ambas manus in bussolis ad penam quinque solidorum pro quolibet.
- Quod ordinamenta facta per consiliarios veteres non possint revocari per novos
- Statuimus et ordinamus quod quicquid factum fuerit et ordinatum per consiliarios dicti comunis per alios consiliares sequentes revocari non possit nisi fuerint simul consilarii novi et veteres.
- De salario ambasciatorum comunis*
- Item statuimus et ordinamus quod quicumque fuerit ad Urbemveterem pro facto comunis de mense iunii et augusti habeat et habere debeat a comuni predicto solidos viginti pro suo salario et mercede quolibet die quo steterit pro facto comunis et non plus, aliis vero temporibus habeat a dicti comuni pro eodem salario et labore solidos denariorum decem pro quolibet die quo steterit pro facto comunis et non plus excepto potestate qui omni
- c. 7r tempore habeat// pro suo salario quando iret pro facto comunis solidos quinquaginta.
- De pena recipientis pecuniam comunis*
- De pecunia comunis non fraudetur statuimus quod potestas dicti castrii omnes denarios pervenientes comuni aliquo modo vel causa accipiat nec recipi faciat nisi per camerarium comunis pena quinque librarum denariorum vice qualibet et quolibet contrafaciente nullaue persona audeat denarios ad comune pervenientes dare alicui pena dictorem solidorum.
- Quod quolibet anno fiat unus cerens in festo Sancte Marie de mense augusti
- Ad honorem et reverentiam gloriosissime Virginis Marie statuimus et ordinamus quod quolibet anno in festivitate Sancte Marie de mense augusti a camerario dicti comunis ematur unus cereus cere valoris quinque librarum denariorum et quod potestas et consilarii offerant dictum cereum ad alterem cum luminaribus in manu//
- c. 7v Incipit liber secundus causarum civilium
- De ordine procedendi in causis civilibus*
- Statuimus et ordinamus quod potestas dicti castrii quolibet die non feriato de mane usque ad tertias teneatur stare ad bancum iuris causarum civilium et ius reddere et iustitiam ministrare omnibus et singulis eoram eo, ius sibi

petentibus fieri et commictere citationes et bannimenta prout sibi videbitur convenire et in causis civilibus procedere et eas terminare secundum formam statutorum dicti castri et omnia et singula gerere et facere circa predicta que ad dictum officium causarum civilium spectant et pertinent de iure et secundum formam statutorum et bona consuetudine dicti castri.

Quod potestas dicti castri quolibet die teneatur petentibus ius reddere

Debitor civitatis per balitorem comunis semel personaliter aut duabus civibus domi sive solite habitationis et diversis diebus una die pro alia sequenti ad petitionem sui creditoris quod sibi de iure veniat responsurus super petitione quacumque seu libello si mane non comparuerit citatus usque ad horam tertiam qua hora transacta ad petitionem creditoris pronumptietur tenuta in bonis debitoris primo mobilium, secondo immobilium, tertio nominum debitorum pro quantitate debiti vel rei petite vel extimationis eidem rei tunc fiende iuramento creditoris vel alterius persone arbitrio potestatis et pro expensis legitimis

c. 8r contumacia debitoris per suum creditorem prius accusata// et corporali prestito iuramento quod petita per eum non animo calumnie petit solutoque primo in dicta contumacia dicto potestati quadreno uno et uno quarto pro libra qualibet quantitatis vel extimationis rei petite et hoc intelligatur ultra duorum solidorum pro petitione scribenda per ipsum potestatem salvo iure tertii et aliorum absentium et ad ipsam tenutam dandam dictus potestas balitorem dicti comunis faciat executionem, quam tenutam teneat creditor si fuerit viginti solidos et ab inde infra aut extimationis ipsius quantitatis et fuerit res nobilis octo diebus a viginti solidis denariorum supra vel extimationis ipsius quantitatis quindecim diebus si vero fuerit res immobiles uno mense, quibus terminis elapsis citetur reus quod veniat collecturus tenutam quam si non recolligerit infra duos dies post citationem et contumacia accusationem banniatur tribus vicibus diversis diebus ante portam palatii et in platea dicti comunis et plus offerenti deliberetur et talis deliberatio sic facta valeat et teneat ipso iure, si vero venderetur plus quantitate debita, extractis expensis legitimis illud plus reo restituatur videlicet si non sufficeret tenuta predicta iterum regravetur et statim vendatur sine aliis solemnitatibus liceat tamen tali debitori sive reo recolligere dictam tenutam modo predicto venditam infra unum mensem post dictam venditionem factam iure creditoris per actorem predictum pro eadem quantitate qua venderetur tali offerenti, si vero

c. 8v non reciperet ipsam ⁶ tenutam// emere vellet teneatur potestas ipsam tenutam facere extimare et dicto creditori aprobari per duos homines per potestatem eligendos et auctoritatem ipsius potestatis interponere et contra talem processum sic ordinatum et factum nil per aliquem possit obici vel opponi et talis tenuta sic deliberata libere sic creditoris vel illius qui ipsam emerit et de ipsa habeatur verus dominus et possessor, salvo iure habentium potiora iura

⁶ *Ipsam scritto su dictam*

si vero comparuerit reus infra terminum recolligende tenute comparuerit tenutam revocari et vocetur satisfactis primo ab eo expensis legitimis et prestita cautione si fuerit suspectus de iudicio sexti et indicatum solvendo alias quoquo modo audiatur, si vero citatus comparuerit in termino recepto primo ab eo iuramento et interrogetur si petita sibi ab actore facere tenetur in totum vel in partem et de omni eo quod confessus fuerit condemnetur quod infra terminum sibi statutem per potestatem solvat, det et faciat vel observet actori, si vero quantitas vel extimatio rei esset a quatraginta solidis supra infra decem dies et si infra dictum terminum non solverit vel non satisfecerit ut dictum est procedatur ad dationem tenute et ad omnia contra ipsum reum ut supra continetur aut ipsum capiendum personaliter si tenuta de bonis suis non reperiretur, facta tamen primo et ante dictam pronunciationem, extimationem et adiudicationem tenute predictae

c. 9r fide// per actorem de debito petito vel re petita per publicum instrumentum vel legitimum dictum testium fide dignorum coram dicto potestate aliter nisi per actorem probatum fuerit ut dictum est nulla tenuta ex secundo decreto dari extimari adiudicari et appropriari possit per extimatorem et curiam tali actori petenti et ad capturam alicuius procedi, si vero reus negaverit totum vel partem petitionis detur ei terminus quinque dierum ad probandum et plus arbitrio potestatis facta primo litis contestatione et iuramentum calumnie ab utraque parte prestito et tunc dictum salarium ab actore persolvatur in citationibus autem fiendis de aliquibus ad petitionem aliquorum ad videndum productionem et receptionem exceptionum replicationem articulorum, et ad respondendum positionibus et articulis et aliis actibus similibus concurrentibus predictis sufficiat una citatio personaliter vel domi facta una die pro altera sequenti citationes vero fiende ad petitionem actoris ad respondendum libello, sive petitioni cuiuscumque fiat et fieri faciat prout supra in principio presentis capituli dictum extat. Si quis vero voluerit agere vel aliquid petere contra heredes alicuius defuncti faciat citari ex commissione dicti potestatis ipsos heredes ad fenestras vel ad hostium palatii et ad domum habitationis ubi habitabit talis defunctus per balitorem comunis publicum et alta voce hoc modo videlicet talis facit citari et

c. 9v requiri// heredes talis defuncti et per libere rendere vel eos defendere quod infra quinque dies proximos futuros compareant in iudicio coram dicto potestate responsuri de iure tali que citatio fiat bis in dicto termino ut dictum est, quibus terminis alapsis procedatur contra eos tamquam contumaces ad dationem tenute et ad alia secundum formam predicti statuti, quicquid autem factum fuerit contra formam presentis capituli in quolibet casu in presenti capitulo contento non valeat nec teneat ipso iure.

De pronunciationibus et citationibus tenute et pena facientis aliquem citari et non comparentis

Cuinque fecerit aliquem citari et non venerit petiturus aliquid citato, aut si venerit et non petierit solvat citato venienti et licentiato rendenti si petierit

duos solidos denariorum qualibet vice et scripturarum expensis pro quibus potestas dicti castri sibi faciat dare pignus.

De solutione executionis per condemnatum qui debit non solverit

Condemnatus debitor qui debitor non solverit inter terminum sibi assignatum solvat et solvere teneatur potestati pro eius executione duodecim denarios pro qualibet libra et si inter terminum solverit nullam executionem solvere teneatur, si vero super petitione in scriptis vel sine seu libello in scriptis dato parti negetur petita per actorem vel lis contestaretur tunc salarium

- c. 10 r sex denariorum pro qualibet// libra persolvatur tempore litis contestationis vel respotionis predictae quod locum habeat in causis ordinariis quam etiam summariis et aliis quibuscumque vel quod actum fuerit in causa non valeat ipso iure.

Quod iuramento actoris in civilibus causis credatur usque ad decem solidos

Actoris iuramento credatur usque ad summam decem solidorum si maior non fuerit quantitas petita et actor tentatur bone fame et ligantes sint Montiscabionenses, si vero actor vel reus vellet petere alios decem solidos neuter isporum audiatur usque ad octo dies nisi probationem alteram contra alterum ostenderet se habere de quantitate viginti solidorum et ab inde infra si maior quantitatis non peteretur sufficiat probatio unius testis summarie recepti.

De sequestrationibus fiendis

Sequestratio fiat ad petitionem cuiuslibet petentis iurantis debitorem suum esset suspectum et non possidere bona mobilia et immobilia in dicto castro vel eius dstrictu tot quot sufficiant ad satisfactionem debiti et si reperiretur debitorem possideat bona immobilia in Monte cabione vel eius dstrictu statim sequestratio revocetur et si ille qui contra quem sequestratio est vellet dare idoneum fideiussorem de parendo iuri et de iudicio sexti et indicatum solvendo, revocetur sequestratio fideiussore dato si vero sequestratio inter

- c. 10v quinque dies non revocaretur detur in// tenuta creditori pro quantitate debiti et pro expensis facta primo fide de debito per publicum instrumentum vel per testes idoneos summarie receptos et recepto salario secundum formam statutorum et procedatur et continetur in primo capitulo de datione tenute nullaque sequestratio fieri possit contra Montescabionenses ad petitionem forensis et si fieret sit nulla ipso iure.

De electa danda vel recipienda

Illi cui in iudicio electa datur iuridica et comunis ipsum capere teneatur et secundum electam potestatis definiat summarie et si capere nollet habeatur pro confesso de quantitate petita et ut confessus condemnetur.

De libellis oblatione

Libellus detur ab actore reo si petitus fuerit expensis actoris de petitione vigintiquinque librarum vel rei valentis quantitatem predictam et ab inde supra quantacumque sit quantitas pecunie sive rei aut rerum et ab inde infra vero detur libellus neque petitio si peteretur sed summarie procedatur et oblato libello continenti quantitate vigintiquinque librarum vel rei valentis

dictam quantitatem et ab inde supra ut dictum est detur terminus reo quinque dierum ad repondandum libello infra quem terminum si reus non responderit actori requiratur reus ad petitionem actoris quod infra secundum diem compareat coram potestate ad audiendum et

- c. 11r videndum pronuntiam tenute fiende per dictum// potestatem pro quantitate contenta in libello dicto termino elapso actori detur tenuta de bonis rei pro quantitate petita et pro expensis facta prima fide de debito petito per publicum instrumentum vel per testes idoneos et fide dignos summarie receptos soluto salario secundum formam statutorum et procedatur ut supra in capitulo de datione tenute continetur, que tenuta revocari non possit nec aliquis haberi recursus nisi creditori fuerit integre satisfactus de omni eo quod in libello sive petitione continetur et in qualibet libello sufficiat expacificare simpliciter causam sive actionis edictione si vero reus infra supradictum terminum declaratum comparuerit et libello seu petitione responderit audiatur per potestatem et eius respontio admictatur et in causa procedatur ut iuris fuerit.

Conveniatur principalis priusque fideiussor

Principalis priusque fideiussor conveniatur si bona principalis aut ipse personaliter reperiretur et neb foro Montiscabionis conveniri possit aliter creditori liceat agere contra quemcumque et ille habeatur fideiussor qui apparet in instrumento vel per idoneos testes ut fideiussor obligatus vel qui haberet instrumentum recognitionis debiti vel instrumentum conservationis indemnitis licet apparent unusquisque ipsorum in solidum obligatus vel qui probaverit fideiussorem esse vel fuisse saltem per duos testes summarie recipiendos per potestatem dicti castri non obstante quod appareret

- c. 11v principaliter et insolidum obligatus et ad petitionem fideius//soris aut habentis instrumentum recognitionis debiti vel instrumentum conservationis indemnitis vel probantis per testes ut dictum est summarie copiat et detineatur principalis ad solvendum creditori debitum et ad conservandum ipsum fideiussorem a debito cum quo cum ipso iuramento appareret obligatus et predicta locum habeant tam in civilibus quam crimanalibus et dannis datis potestasque teneatur predicta omnia et singula inviolabiliter observare ad penam quinque librarum.

Quod detemptus pro uno debito non possit detineri pro alio

Montiscabionensis debitor ad petitionem alterius Montiscabionensis condemnatus aut quod tenuta de bonis non reperiretur possit pro omni debito personaliter capi et detineri dieque noctuque. Quicumque vero esset detentus pro aliquo delicto aut alia quacumq ue causa non possit recommendari nec detineri pro aliqua alia persona aliqua causa dum detemptus manet, nec posset illo et eodem die nullusque capi possit pro aliquo debito in ecclesia nec in domo sue solite habitationis nec in diebus pascalibus et si caperetur non teneat captura et statim debeat relaxari.

Minor viginti annis et filius familias ullo⁷ modo iure vel causa obligari possit

Minor viginti annis patre carens nullatenus sine licentia tutoris vel curatoris vel trium proximorum consanguineorum ipsius, nec

- c. 12r filius familias sine paterno consensu se alicui aliquo modo// iure vel causa obligare possit nisi publice appareret se esse legitimus administrator et aliter ipsorum aliquis obligatus reperiretur. Ipso iure obligatio sit nulla non obstante iuramento nec aliquo iure salvo etiam, et excepto quod si talis minor viginti annis patre carens, ac etiam talis filius familias essent minores sexdecim annis si fuerint artifices sive filius moraretur cum patre, sive non contrahendo vel contractando seu trafficando de mercantiis in vendendo et emendo et omnia alia faciendo in arte sua in quibuscumque rebus mobilibus tantum ac etiam in laboritio, et causa laboritii cum conductoribus et aliis quibuscumque cum quibus mercaretur vel aliquid facerent causis supradictis habeantur ut patres familias et maiores, et omnia facta per eos valeant et teneantur tamquam facta maiorum predictaque locum habeant ad futura potestasque iuramento teneatur omnes oblationes atque contractus factos et factas per aliquem minorem vel filium familias preter modum supradictum facere cassare ad petitionem patris, tutoris et curatoris aut matris vel trium proximorum consanguineorum, et predicta omnia fiant summarie sine petitione et libello die fariato aliquo nonobstante.

Constringantur summarie promissores rei vel pretii

Promissores rei vel pretii causa adiutorii vel servitii personalis teneatur solvere intra tres dies tali ipsum adiuvanti si talis adiuvans

- c. 12v petierit eidem quod si non solverint constringantur de// facto ad premissa servanda ac etiam cibi et potus causa et predicta fiant summarie et expresse sine strepitu et figura iudicii die fariato aliquo non obstante.

Qualiter instrumenta publica sive lauda et precepta executioni mandantur

Citatus debitor legitime sive presens sive absens fuerit eius contumacia hora debita accusata viso publico debiti instrumento ad petitionem debitoris personaliter capiatur vel de bonis suis in tenutam mictatur pro quantitate dicti debiti et expensarum ad lectam dicti creditoris per potestatem dicti castri vel balitorem nec relaxetur donec dicto creditori de dicto debito fuerit integraliter satisfactum, salvo quod talis reus captus possit opponere certas exceptiones vel alteram exeis contra dictum instrumentum quam seu quas infra octo dies probare teneatur a die termini sibi dati quas si non probaverit solvat nomine pene viginti solidos denariorum excepto quod si opposuerit exceptionem falsitatis et non probaverit infra dictum terminum solvat nomine pene decem libras denariorum de facto et sine aliqua diminutione volumus tamen quod contra publica instrumenta nulla exceptio possit opponi nisi falsitas prescripta et parti habenti inter partes quod non

⁷ Segue nel testo *iure* depennato.

continentur in instrumento addicientes et statuentes quod quicquid dictum est de executionibus publicorum instrumentorum idem dicitur de sententiis

- c. 13 r et condemnantis, preceptis, laudis et arbitramentis liquidis sei liqui//dantis ac etiam testamentis et aliis ultimis voluntatibus coram dicto potestate in publicam formam productis.

De petitione consilii sapientis

Si quis diceret se fore gravatum ab aliqua sententia vel condemnatione, vel ab aliquo quocumque actu, vel processu, precepto vel ab alio gravamine quocumque et qualitercumque inique vel iniuste tam in civilibus causis quam criminalibus et dannis datis et aliis quibuscumque actibus et nollet appellare infra quinque dies post latam sententiam vel super quocumque processu preceptu vel ab alio actu quocumque sententia vel gravamine et predicta intelligantur a decem libris supra in dannis datis tantum quicumque peteret consilium sapientis super predictis vel aliquo predictorum et ut supra teneatur potestas tale consilium dare et reddere expensis petentis, quicumque autem petierit consilium sapientis in civilibus causis idem potestas teneatur ipsum concedere expensis utriusque partis et post aperturam consilii victum victoris expensas tam integraliter persolvantur primo facto concorditer punctus questionis et dubii et secundum ipsius sapientis consilium ita debeat observari, quo petito consilio dictus potestas nullatenus procedat et si procedet non valeat quod actum fuerit post consilium petitum, volumus tamen quod si petens consilium non deposuerit salarium tam consultoris quam etiam pro mercede scripturarum et actorum quam etiam numptis protestantis

- c. 13v punctum// dicte questionis infra duos dies, a die petitionis dicti consilii quod a dicto termino in antea habeatur pro non petito et potestas possit in dicta causa procedere ut primit poterat ante petitionem consilii supradicti salarium autem consultoris et numptii declaretur per ipsum potestatem pro ut sibi videbitur conveniri.

Quod mulier dotata non succedat in bonis dotantis et habens filios non possit alicui de dote sua concedere nisi filiis pro rata

Mulier dotata vel dotanda, a patre, matre, frate vel fratribus vel avo paterno vel materno zio vel nepote vel alio quocumque dotante, non possit ipsa mulier dotata nec descendentes ex ea reverti nec succedere nec aliquid petere vel habere in hereditate vel hereditatem vel successionem predictorum vel alicuius eorum dotantium vel descendentium ab eisdem vel aliquo eorum per lineam masculinam quousque supervixerit aliquis masculus de predictis nullaque mulier possit alicui aliquo modo, titulo iure vel causa de dote sua dare vel concedere nisi filiis vel filiabus equali portione tantum et si daret non valeat ipso iure possit tamen moderate relinquere pro anima sua ad rationem decem pro centenario secundum formam iuris, si qua vero mulier decesserit sine filiis legitimis et naturalibus ex ea et marito suo legitimo natis marito supervivente lucretur maritus tertiam partem dotis in quantum

matrimonium sic inter maritum et uxorem carnali copula consumatum et secundum ritum Romane ecclesie aliter nil lucretur//

c. 14r *De feriis et dilationibus*

Ius non reddatur in civilibus causis diebus dominicis et Pascalis nec in festivitibus Virginis Marie et Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli et aliorum apostolorum nec in festivitate sancte Marie Madalene diebus veneris de mense martii nec in festivitibus que regardantur in dicto castro nec a festo Sancti Hohannis de mense iunii usque ad diem festi assumptionis beata Marie Virginis de mense augusti et tempore vendemiarum a festo Sancte Crucis de mense septembris usque quo dicte vendimmie facte erint nisi de operibus estatis et vendimiarum et aliarum operarum et dependentibus fructuum debentium a laboratoribus de terris acceptis et conductis et de blado prestito et in causis pupillorum et aliis causis a iure permissis et si contrafieret non valeat ullo iure in criminalibus vero causis potestas dicti castri quolibet tempore possit et debeat cognoscere procedere et ipsas causas modo debito terminare non obstantibus feriis quibuscumque eam ad honorem Dei et Sanctorum eius quam in aliis.

De compromissis fiendis

Statuimus et ordinamus quod quicumque haberet lix aut quamcumque aliqua lix verteretur inter consanguineos vel affines usque in tertium gradum coram potestate dicti castri quod statim potestas teneatur et debeat vinculo iuramenti ad penam quinque librarum denariorum

c. 14v facta petitione et litis contestatione et testium// examinatione talis consanguineus litigantes ad petitionem cuiuscumque ipsorum patentis personaliter cogere ad tales lites et questiones quacumque de causa inter ipsos vertentes dummodo non sit clara, compromictendum in arbitros vel arbitratores aut in arbitrum prout pertibus placebit et gradus consanguinitatis intelligatur secundum ius canonicum ita quod fratres coscini in ipso gradu consanguinitatis intelligantur penitus concludantur, si vero lix vel questio sive causa fuerit clara potestas teneatur ipsam difinire et de iure terminare debito fine, si vero lis vel questio aliqua verteretur coram dicto potestate inter aliquas quascumque personas cuiuscumque conditionis et status existant qualicumque de ubi non apparent publicum instrumentum sententia laudum vel preceptum que causa per sententia non diffiniretur aut diffinita non fuerit infra duos menses a die petitionis facte per actorem vel actores tam eorum proprio nomine quo nomine alicuius vel aliquorum quod dicto termino elapso dictus potestas in civilibus causis quibuscumque teneatur et debeat vinculo iuramenti ad penam predictam cogere partes ad compromictendum in arbitros tamen sive in arbitros et arbitratores prout eisdem videbitur convenire et si dicte partes vel aliqua earum recusaret facere compromisso vel ante ad sui libitum faciat solvere dicto recusanti solidos denariorum viginti sine aliqua

c. 15r diminutione et omnino teneatur// ipsas partes cogere a Deo permictendum et arbitros seu arbitratores dictus potestas teneatur cogere ad acceptandum

dictum compromissum quod si noluerit acceptare solvat nomine pene viginti solidos et ulterius ad acceptandum nemine cogi possit si allegatur alius loco sui qui arbitri sive arbitratores unus vel plures teneantur ed debeant laudasse inter partes de contentis in compromisso infra triginta dies post compromissum factum ad penam viginti solidorum pro quolibet quam eidem vel eisdem potestas dicti castri auferat de facto et sine aliqua diminutione et nihilominus compromissum sit nullum, salvo si terminus prorogaretur de partium voluntate, qui arbitri seu arbitratores tunc non teneantur ad penam salvo etiam quod si arbitri vel arbitratores mandaverint partibus deponi salarium aliquod pro sapientis consilio habendo, et aliis causis occurrentibus et evenientibus in arbitrantibus et causis supradictis et per partes vel ipsorum aliquam staret quod sapientis consilium haberi non possit ac etiam omnia alia occurrentia in causa vel causis supradictis ob defectum partis sive partium causa depositionis salarii vel aliquo defectu ipsarum vel alicuius earum quod tunc arbitri seu arbitratores non teneantur ad penam sed potius dicte partes vel ipsarum aliqua pro qua staret ipso facto penam supradictam incurrat laudoque et arbitramento omni dando et ferendo per eos sive tunc lato et dato

- c. 15v per eos parere// dicte partes et contra dictum laudum et arbitramentum nel possit obici vel opponi sed potius valeat et teneat pleno iure non possintque dicte partes vel aliqua ipsarum laudum, sententiam nec arbitramentum aliquid provocare nec ab eisdem nullatenus appellare nec petere quod revocatur ad arbitrium boni iuri et si secus fieret per aliquam partium predictarum quod talis provocatio appellatio nec aliquis actus contra predicta lauda sententias arbitramenta ac diffinitiones non valeat nec teneat ullo iure et si dicti arbitri vel arbitratores circa laudanda, arbitranda, diffinienda, terminanda et decidenda et alia facienda in causa seu causis eis commissis non concordaretur ad invicem quod possint et eis liceat eligere quondam bonum virum et fidum in tertium et si dicti arbitri vel arbitratores ad invicem non concordarentur quod tunc potestas eisdem dare et eligere tertium teneatur.

De prescriptione rerum mobilium et immobilium

Si quis bona fide iusto titulo et suo nomine habuerit, teneat et possiderit pacifice et quiete rem immobilem tempore decem annorum computato tempore suo et suorum autorem sive processorum nulla persona possit talem possessorem aliquo modo iure vel causa talem possessorem non audiat, si vero possiderit rem mobilem spatio quatuor annorum computato tempore suo et suorum autorum sive processorum pacifice et iusto titulo nulla

- c. 16r lix sibi moveri// possit et predicta non vendicent minoribus viginti annis, nec mulieribus pro earum dotibus vel augmento dotium et absentes petant debitum eorum vel rem eis debendam, vel alicui ipsorum, quocumque modo iure vel causa, sive titulo infra viginti annos, et si inter dictum tempus viginti annorum non petierit vel elapso dicto termino nullatenus audiat, sed potius omnis iuris actio sit extinta si vero aliquam rem immobilem habuerit, tenuerit

et possiderit tempore et per tempus viginti annorum pacifice et quiete quod dicto tempore alapso nulla lix tali possessori atque molestia ab aliquo moveri possit et si quis contra talem possessorem aliquid peteret non audiatur, sed potius talis possessor ipsius rei habeatur verus dominus et possessor, non obstante quod talis possessor de ipsius rei titulo non doceret, vel non ostendere posset et predicta omnia et singula locum habeant in unoquoque casum predictorum et cuiuslibet ipsorum, in presentibus preteritis et futuris volumus tamen quod presens statutum contra minores locum non habeant quoquo modo, sed secundum formam iuris comunis in ipsis causis procedatur.

Quod forensibus reddatur illud ius quod redditur Montiscabionensibus in illo tale loco

Forensibus fiat et observetur illud ius in castro Montiscabionis in civilibus causis et criminalibus quod fieret et observaretur Montiscabionensibus in loco vel foro illius qui petere sibi ius

- c. 16v fieri de aliquo Montecabionense teneatur quod talis forensis// satisfacere idonea cautione si peteretur et diceretur per Montiscabionensem velle talem forenses reconvenire, aliter talis forensis non audiatur hoc tamen incepto quod in contractibus et mercantiis factis in dicto castro per forenses, per potestatem dicti castri summarie procedatur tam pro ipso quam contra ipsum diebus feriatis et non feriatis sine aliqua petitione solummodo veritate inspecta non obstantibus supradictis.

Quod potestas teneatur expressum facere rationem

Puberibus et adultis potestas teneatur iuramento expressam facere rationem dummodo curent de non revocando in posterum que facta fuerint ratione minoris etatis. Si quis autem contra eos exceptionem aliquam opposuerit postea non audiatur et eorum acta valeant tamquam acta maiorum.

De districta precipienda condemnato ad petitionem creditoris

Condemnatus ad petitionem sui creditoris per potestatem dicti comunis teneatur venire ad discriptam in palatio dicti comunis mandato protestatis ad petitionem actoris potestasque teneatur ad petitionem actoris precipere districtam predictam cuilibet debitori condemnato et si non venerit infra dictum terminum solvat quolibet die quo steterit quinque solidos et nihilominus cogatur personaliter et detineatur in cippis ad voluntatem creditoris.

De prescrizione rerum//

- c. 17r Si quis tacuerit tempore viginti annorum et debitum non petierit non audiatur et petendi actio transacto dicti tempore sit extincta minoribus autem viginti quinque annis et mulieribus pro earum dotibus et augmentis dotium nec absentibus non indicet prescriptio supradicta.

Constringantur heredes ad legata solvenda

Heredes fidei commissarii, debitores, laborantes, pensionarii et possessores bonorum defuncti realiter et personaliter sine strepitu et figura indicii die feriato aliquo non obstante constringantur ad petitionem legatariorum ad

legata solvendum et precipue ad legata ad pias causas infra duos menses post preceptum factum per potestatem in quantum aliquis terminum non fuisset institutus a defuncto.

Staus in comunione teneatur comunicare fratribus et aliis cum eo in comunione existentibus

Si quis habens fratrem aut nepotem et dum simul in comuni habitans acquisierit aliquam rem teneatur ipsam comunicare fratri et nepoti nisi talis acquiritor probaret ipsam rem fare acquisitam de propriis suis bonis aut alia legitima causa, si vero fratres, sonores, nepotes sive neptes (sic) cum aliis fratribus, sororibus, nepotibus et quelibet alie persone, mares et femine in quocumque gradu existant sive existerent habitaverint scorsum et separatim per se et habuerint sive habuissent bona comunia paterna vel materna vel alia quocumque iure vel causa tempore et per tempus quinque annorum non possint nec debeant aliquo modo, iure, titulo, vel causa

- c. 17v ad divisionem ali//quorum bonorum devenire vel divisionem aut partem bonorum petere dicto tempore elapso. Et si quis vel si qua post dictum tempus quinque annorum peteret diceret vel assignaret aliquam divisionem fieri vel partem sibi dari nullatenus audiat et predicta locum habeant ad preterita presentia et futura, salvo quod predicta locum non habeant in absentes vel minores.

De bestiis datis in soccitam

Si quis daret vel acciperet aliquam bestiam seu bestias in soccitam pro aliquo tempore, talis dans vel accipiens non possit talem soccitam infringere vel rumpere et bestiam vel bestias datas in soccitam vel acceptas auferre vel reddere ante tempus completum soccite nisi de partium voluntate ad penam viginti quinque librarum eius pena mediatos sit dominorum et alia medietas sit partis observantis.

De bestiis acceptis vel conductis ad victuram

Statutarii supradicti ordinaverunt et statuerunt quod quicumque acceperit vel conduxerit sub commodato ad victuram vel gratuitu ab aliqua persona aliquam bestiam teneatur et debeat ipsam bestiam reddere et consingnare domino bestie liberam et si talis bestia periret accipientem vel conducentem teneatur ipsam bestiam emendare secundum extimationem fiendam tunc per exstimatores comunis//

- c. 18r *De pena trahentis aliquem de tenuta vel possessione*

De tenuta et possessione rei immobilis si quis aliquem extraxerit vel molestaverit solvat pene nomine viginti quinque librarum denariorum et de re mobili solvat centum solidos denariorum et reddat tenutam.

Qui vero molestaverit aliquem in tenuta sibi data per curiam solvat vice qualibet quatragenta solidos denariorum et rem restituat.

De pena petentis debitum solutum

Debitum solutum si quis petierit aut cessaret facere refutationi debiti soluti solvat nomine pene duplum quantitatis debiti predicti et nihilominus ad

petitionem solventis dictum petentem vel eius heredes de dicta solutione ad quietationem faciendam eidem donec fecerit idem potestas cogere teneatur.

De non accipiendo aliquod pignus ab habenti patrem

Pignus aliquod ab aliquo habente patrem et familiariter habitante cum patre⁸ dum pater vixerit in bono et perfecto sensu nullus possit nec debeat iure pignoris vel titulo alicuius alienationis recipere nec habere sine voluntate et consensu dicti sui patris, contrafaciens vero solvat nomine pene decem libras denariorum pro qualibet vice et pignus seu rem alienatam vel pignoratam reddat et restituat salvo quod hoc non habeat locum si pignus fuerit acceptus pro facto comunis.

De venditionibus et alienationibus legitime factis inviolabiliter observandis

Si qua venditio vel alienatio facta esset vel fieret in futurum

- c. 18v alicui// castellano⁹ vel districtuali dicti castri ab aliquo de dicto castro vel eius districtu de aliqua re mobili vel immobili, venditor vel alienator teneatur et debeat ipsam venditionem seu alienationem plenarie¹⁰ observare et eidem contrahenti vel emptori reficere omnes expensas que et quas dictus emptor vel contrahens vel alius pro eo fecerit vel substinnerit si predicta venditio vel alienatio a venditore seu contrahente non fuerit observata, dum modo predicta venditio vel alienatio fuerit legitime facta additum huic capitulo quod potestas dicti comunis teneatur vinculo iuramenti inquirere et invenire omnes emptiones factas vel fiendas de rebus immobilibus alicui castellano vel districtuali dicti castri ab aliqua persona non supposita comuni predicto et ipsas emptiones poni facere in catasto dicti emptoris et hoc intelligatur¹¹ de illis qui in dicto castro positi non essent.

De rebus comunibus dividendis et claudendis

Domum comunem cum aliquo suo consorte quicumque haberet in dicti castro et eius districtu et consors vellet eam claudere et tramezare consors teneatur et debeat ipsam claudere et tramezare secundum suam possibilitatem et facundiam et si de clusimine non esset concordet tunc divisores et terminatores comunis debeant declarare dictam divisionem et quod factum fuerit per eos observetur per partes ad unam viginti solidos denariorum.

De illo qui acceperit mutuo pecuniam causa adiutorii prestandi

Quilibet accipiens mutuo pecuniam ab aliquo causa adiutorii prestandi//

- c. 19r teneatur et debeat adiutorium et opus suum promissum dare et prestare conductori suo in tempore promisso ad requisitionem ipsius conductoris quod si non fecerit et in infirmitate vel alio iusto impedimento non excusaretur potestas dicti castri cogat ipsum personaliter sine dilatione in palatio comunis ad petitionem conductoris prefati ad alterum de duobus quod maluerit locator operarum suarum faciendarum videlicet vel ad opus et

⁸ Patre scritto su pater.

⁹ La o di castellano scritta su rasura.

¹⁰ La e di plenarie scritta su i.

¹¹ Tur di intelligatur scritto su rasura.

adiutorium prestandum ut promisit vel ad restituendum conductori suo pecuniam mutuo acceptam ab eodem dicta de causa in duplum. Si quis vero promiserit de mane pro illo die vel sequenti alicui ire ad operam seu adiutorium ad pretium et non iverit teneatur reficere dicto locatori pro suo damno et interesse quinque solidos denariorum.

De pena laboratoris extrahentis bladum sine licentia domini

Laborator terre alicuius Montiscabionensis vel habitantis in Montecabione non extrahat bladum de campo sine licentia domini campi pena centum solidorum denariorum et teneatur laborator requirere dominum quod vadat pro parte sua bladi que requisitio fieri debeat saltem coram duobus testibus et si non iret non possit preterea sortiri bladum a se ipso sed teneatur dominum prestolari per duos dies infra quos si non iret tunc liceat laboratori elapsis dictis duobus diebus bladum sortiri coram duobus testibus et partem suam accipere¹² et partem domini dimictere et aliter bladum sortiri non possit sine dictorum testium presentia ad penam predictam teneaturque laborator//

- c. 19v laborare bona fide sine fraude et congruo tempore quod si non fecerit teneatur damnum emendare secundum extimationem duorum vicinorum loci et quando terra esset maiese teneatur laborator ante semen dare quinque sulcos ad minus. Si vero voluerit terram recoltare et cultum laborare teneatur laborator ipsam terram arare semel ad minus ante semen et non possit laborator dare cultum alicui ad seminandum sine licentia domini pena centum solidorum denariorum in utroque casuum predictorum, et ad restitutionem damnum et interesse domino teneatur et nihilominus laborator cultus teneatur ipsam terram recoltare et laborare ut supra dictum est.

Dominus vero non possit tollere cultum alicui suo laboratori nisi daret sibi decem solidos pro quolibet stario et tunc liceat sibi cultam tollere et pro se laborare et retinere et alteri dare sine pena et si aliter tolleret solvat penam predictam. Si vero laborator noluerit terra recoltare teneatur ipsum cultum domino renuntiare quindecim diebus ante finem mensis augusti et si non renuntiauerit teneatur et debeat ipsum cultum laborare ut supra dictum est et si renuntiauerit cultum domino intelligatur esse renuntiatum cum omnibus fructibus arborum in dicta terra existentibus nisi alia pacta essent inter eos que inviolabiliter debeant observari, si vero laborator voluerit terram recoltare teneatur recoltare//

- c. 20r in totum et etiam si laboraret plura petia terrarum et recoltare voluerit quod teneatur recoltare omnes terras et in dictis casibus non possit recoltare pro parte et pro parte non et aliter dictos cultus totaliter domino dimictere teneatur teneanturque venditores, emptores, permutatores et alienatores alicuius rei autem plurium in qualibet alienatione rei reservare laboratori iura laboritii, pensionis vel fictus que sibi aut eis nullo iure tolli possint et si dictus venditor, permutator aut alienator alicuius rei date ad laboritium,

¹² Da *coram* a *accipere* scritto su rasura.

pensionem vel fictum non reservaverit laborator iura sua laboritii, pensionis vel fictus tempore venditionis, permutationis vel alienationis cuiuscumque rei, quod ex nunc talis venditor vel alienator talis rei locate teneatur conductori ad damnum et interesse de suo proprio tantum non possitque laborator pensionarius vel fictuarius aliqua ratione expelli de possessione per aliquem contra voluntatem ipsius donec compleverit tempus suum nullusque audeat partem fructuum contingentem laboratori auferri sine licentia ipsius pena viginti quinque librarum denariorum omnesque laboratores qui conduxerint ab aliqua persona aliquod podere seu turam ad laborandum non possit aliquo tempore laboritii ipsum vel ipsam renumpiare sed potius laborare teneatur ad penam centum solidorum denariorum et nihilominus teneatur laborare terram.

Quod dotes mulierum sint salve//

- c. 20v Dotes mulierum sin[t] salve et non possint nec debeant ab aliquo molestari occasione alicuius maleficii commissi vel commictendi per aliquem eorum familie sed eis assignatur de bonis eorum pro¹³ quantitate dotium ipsarum secundum formam iuris et predicta non vendicent sibi locum in mulieribus commictentibus aliquid malefictum vel delictum ad eius penam solvendam cogatur maritus pro eius uxore pro dotibus ipsius uxoris.

Quod in causis dotium et alimentorum cibi et potus et mercantiarum et in aliis causis parvis que non requirunt altiorum indaginem summarie procedatur

In omnibus et singulis causis dotium tam in petendo quam in recipiendo et etiam alimentorum cibi et potus nec non mercantiarum que fierent de terrigena in castro Montiscabionis vel alibi vel de forense ad terrigenam ubicumque facte fuerint vel que fierent de forense ad forensem in dicto castro et eius destrictu et in aliis causis parvis que non requirerent altiorem indaginem secundum formam iuris comunis potestas dicti castri possit procedere summarie et de plano sine strepitu et figura indicii et sine aliqua petitione in scriptis porrigenda, attamen quod scribatur tali petitio simpliciter in actis dicte curie et terminos occurrentes obreviare et ipsas causas diffinire solummodo veritate inspecta pro ut sibi videbitur conveniri quolibet tempore die feriato aliquo non obstante//

- c. 21r *Incipit liber tertius de maleficiis*

Quod potestas teneatur reddere ius unicuique postulanti super criminalibus contra omnibus

Ius unicuique postulanti tam super civilibus quam etiam super criminalibus contra omnibus statuimus et ordinamus quod potestas dicti comunis teneatur et debeat reddere atque ministrare in palatio comunis dicti castri et ibi ferre sententias criminales absolutorias et condemnatorias in consilio consiliariorum dicti castri et debeat facere citari partes ad audiendum sententias personaliter vel ad domum habitationis ipsorum, vel ubi soliti sunt

¹³ Da *sed* a *pro* scritto su rasura.

reddare et si aliter fieret quod dictum sit talis condemnatio et sententia non valeat ipso iure.

De citationibus et ordine procedendi in maleficiis

Accusatus vel inquisitus per curiam Montiscabionis occasione maleficii vel quasi delicti, vel quasi culpe, aut iniurie ex quo vel quibus impositum pene ex forma iuris aut alicuius capituli huins? statuti vel ordinamentorum dicti castris mandato dicti potestatis citetur per balitorem dicti comunis et eidem in continenti infra tres dies teneatur dictus potestas mictere per balitorem comunis cedulam citationis in scriptis continentem tenorem totius eius de quo accusatus est vel inquisitum contra eum cum termino duorum dierum eidem assignando infra quem venire et comparere debeat coram ipso ad eius palatium ad respondendum dicte accuse vel inquisitionis contentis in ea et si ab ea non excusaverit

- c. 21v seu respondiderit dicto termino// elapso per balitorem dicti comunis publice et alta voce ante portam palatii et domum citati citetur in qua vero citatione sic facta assignetur citato termino trium dierum ad videndum et respondendum coram curia infra quem si non venerit et non respondiderit et idonee non curaverint de pena solvenda habeatur pro confesso et quieto de omnibus in accusa vel inquisitione contentis. Si vero accusatus vel inquisitus habitatione careret in dicto castro vel eius districtu citetur in platea et ante portam dicti palatii dicti castris publice et alta voce per balitorem dicti comunis modo suprascripto videlicet quod in dictis citationibus exprimatur per balitorem maleficium seu delictum de quo accusatus vel inquisitus est et eidem assignatur terminus quinque dierum infra quem debeat personaliter comparere et se a maleficio excusare infra quem terminum si non venerit et se non excusaverit habeatur pro confesso et convicto de maleficio et delicto de quo accusatus vel inquisitus est. Si vero accusatus vel inquisitus comparuerit post elapsum terminum ante sententiam latam et voluerit respondere et curie et camerario comunis cavere et solvere viginti solidos denariorum tunc eius responsio et defensa recapiatur et pro contumace non habeatur. In qualibet vero responsione facta assignatur accusato vel inquisito terminum trium¹⁴ dierum ad defensam quam si non fecerit infra terminum condemnatur pena debita. In aliis maleficiis vero ex quibus sequeretur pena viginti solidorum et ab inde infra assignetur terminus ad defensam
- c. 22r arbitrio potestatis// Potestas non teneatur antequam ferat sententias contra aliquem delinquentem una die ante dationem et prolecionem sententiarum facere citari per balitorem comunis personaliter vel ad domum eorum delinquentium habitationem propriam vel conductam omnes quos condemnare voluerit pro ea die qua tulerit sententias quatenus veniant ad audiendum sententiam sive sententias contra eum¹⁵ vel eos ferendam vel ferendas et peremptorie que citatio unicuique per se si non fieret ut dictum

¹⁴ *Trium* scritto su rasura.

¹⁵ *Eum* scritto su *et*.

est sententia contra eum ferenda non valeat aliquo iure vel causa sed potius ipso iure sit nulla. Si quis vero produceret articulos et testes ad probationem sive defensionis et excusationis dictus potestas teneatur ipsos articulos et testes admictere et contra tales testes per dictum potestatem nulla fiat novitas vel detur impedimentum ob quod cessarent dicte novitates et si contrafieret non valeat processus ullo iure.

Quod quilibet maior duodecim annis possit accusare de iniuria sibi illata per alterum

Pupilli carentes patre filii familias et quecumque alie persone maiores duodecim annis possint accusare quascumque tam mares quam feminas de omnibus et singulis iniuriis eisdem inlatis tam realibus quam personalibus et in iudicio interesse sine consensu tutorum curatorum patrum et aliorum sub quorum potestate essent et aque et causari in causis criminalibus et quicquid actum et factum fuerit per eos valeat et teneat pluro iure non obstante, quod consensum predictorum non fuerit prestitum//

c. 22v salvo capitulo loquente de castigatione minorum sub rubrica castigans maiorem XIII annis non teneatur ad penam quod statutum in singulis capitulis in eo expressis debeat inviolabiliter observari.

De pena non probantis accusam quam fecerit in maleficiis

Si quis aliquem accusaverit denuntiaverit vel infamaverit de aliquo malefitio, crimine, delicto vel excessu et accusam vel denuntiam vel infamiam non probaverit infra decem dies a die excusationis facte de dicta accusa vel denuntia vel a die infamationis date seu porrecte ad penam talionis teneatur videlicet quod teneatur solvere illam propriam penam quam solverit accusatus seu denuntiatus vel infamatus esset commisset et potestas dicti castri ad penam vigintiquinque librarum dicto termino elapso talem diffamationem in generali consilio debeat promulgare, statuentes quod potestas dicti castri dum fuerit sibi porrecta accusatio vel denuntiatio de aliquo malefitio vel excessu preterquam in dannis datis teneatur recipere a dicto tali accusatore vel denuntiatore idoneos fideiussores de solvendo penam predictam si accusam non probaverit in terminum prelibatum.

Quod potestas teneatur diffinire omnes processus infra mensem salvo legitimo impedimento

Omnes et singulas causas criminales teneatur et debeat potestas dicti castri diffinire et terminare infra unum mensem a die receptionis accuse vel inquisitionis per eum formate et de omnibus accusis

c. 23r et inquisitionibus ferre sententias absolutorias vel con//demnatorias infra dictum terminum pena decem librarum dummodo quod pena delicti excedat quantitatem quatragesima solidos ab inde vero infra possit et valeat delinquentes punire sine aliqua scriptura dummodo constet de malefitio seu delicto per confessionem accusati vel inquisiti vel per legitimam attestationem testium fide dignorum que sententie debeant fieri in consilio dicti castri, adducentes quod si super accusationibus vel inquisitionibus darentur testes ad defensam et potestas dicti castri fuerit occupatus negotiis

dicti comunis vel fuerit aliqua iusta causa impeditus quod debeat proferre quecumque infra duos menses ad penam predictam.

Quod potestas teneatur dare copiam processuum accusatis vel inquisitis

Processus et omnia acta maleficii in eius curia agitata teneatur et debeat potestas dicti castri scribere in eius libro et teneatur dictus potestas dare copiam dictis accusatis vel inquisitis de omnibus actis et actitatis in causis predictis expensis dictorum accusatorum vel inquisitorum ad penam centum solidorum denariorum et nihilominus si aliter fecerit et dictum copiam exhibere noluerit quod factum est vel foret postea in premissis non valeat nec teneat ipso iure.

Procedatur iterato contra absolutos ob defectum actorum

Contra absolutos ob defectum actorum de aliquo malefitio non ad plenum compositorum possit et teneatur potestas dicti castri rursus de ipso malefitio procedere et omnem supplere defectum absolute huiusmodi non obstante pena eius quam absolutus solverit legitime

c. 23v condemnatus// esset quilibet vero futurus potestas et successor predicta facere teneatur ad dictam penam si per precessorem suum facta non fuisset.

De pena blasphemantis Deum vel sanctos

Deum aut Virginem Mariam eius matrem si quis blasphemaverit aut ipsum vel ipsam maledixerit solvat viginti quinque libras denariorum et eadem pena sit de illo qui percuteret cum aliquo genere armorum vel re turpi in imagine Dei aut Virginis Marie quam penam si talis delinquens non solverit infra decem dies a die condemnationis de eo fiende solvat predictam cum quarto pluri. Si vero dixerit contra Deum vel eius matrem ad onta vel a dispetto aut diceret per la potta della Vergine Maria vel alia verba approbiosa et vituperosa dixerit solvat quateraginta solidos denariorum pro quolibet verbo et qualibet vice. Si quis autem aliquem sanctum vel sanctam Dei maledixerit vel alicui sanctorum vel sanctarum dixerit aliquod verbum turpe vel dituperosum aut fecerit fileccum versus celum aut aliquam picturam alicuius santi vel sante aut figuram alicuius sancti vel sancte percusserit solvat vice qualibet quindecim libras denariorum, si vero dixerit contra aliquem sanctum vel sanctam ad onta, a dispetto aut per la potta solvat vice qualibet viginti solidos denariorum, qui vero iuraverit per sanguinem vel corpus Christi, Dei vel Virginis Marie aut per ventricchia aut similia verbia turpia dixerit de Deo aut Vergine Maria vel alicuius sancti vel sancte solvat vice qualibet quinque solidos denariorum//

c. 24r *De verbis iniuriosis*

Verba iniuriosa si quis alicui mulieri dixerit videlicet puttana, ruffiana, maliaia, briaca, solvat pro quolibet verbo et qualibet vice decem libras denariorum, si vero dixerit¹⁶ somaia, stregaia, scompisciata, vel hiis similia solvat quateraginta solidos denariorum sine diminutione et de facto, si vero dixerit latro, traditore, assassino, becco, cornuto aut hiis similia solvat pro

¹⁶ Si vero dixerit ripetuto nel testo.

quolibet verbo et qualibet vice libras decem denariorum sine aliqua diminutione et de facto si vero aliquis remproperaret alicui aliquam iniuriam suis precessoribus factam videlicet tuo patre o fratello fu inpiccato aut tua matre figliuola o sorella fu una puttana aut hiis similia solvat pro quolibet verbo et qualibet vice quinque libras denariorum sine diminutione et de facto.

De pena facientis insultum

Insultum quicumque fecerit contra aliquem cum armis ad domum vel in strata vel in aliquo alio loco in Montecabione vel eius dstrictu solvat nomine pene quindecim libras denariorum et penam percussionem si percusserit, si vero sine armis octo libras denariorum insultus vero intelligatur quando quis irato animo iniuriose moveret se de loco ad locum per plures et plures passus et iret contra aliquem, qui vero insultatus fuerit cum armis possit se defendere et agressorem percutere cum moderamine inculpate tutele.

De pena evaginantis arma et percutientium cum baculo vel sine

Si quis iniuriose extraxerit, evaginaverit aut mammiserit ad arma//

- c. 24v contra aliquem solvat nomine pene si non percusserit quinque denariorum libras si vero aliquis conta aliquem admivaverit iniuriose cum aliquo genere armorum lanceaverit vel proiecerit et non percusserit solvat nomine pene decem libras denariorum, si quis vero aliquem nam vacua percusserit a collo infra sine sanguine solvat pro qualibet percussione quinque hhjj denariorum, si vero quis percusserit nam vacua a collo supra sine sanguine solvat decem libras denariorum pro qualibet percussione decem libras denariorum. Si vero percusserit cum dictis armis a collo supra sine sanguinis effusione solvat quindecim libras denariorum. Si quis vero aliquem per capillos ceperit et ipsum in terram proiecerit si sanguis non exierit solvat nomine pene decem libras denariorum. Si qui autem aliquem inpinserit et ipsum in terram cadere fecerit et sanguinis non exierit pro qualibet impensa solvere teneatur octo libras denariorum. Si quis autem birrectum vel capputum alicui iniuriose elevaverit de capite solvat nomine pene viginti solidos denariorum, mulieres autem cuiuscumque etatis ac etiam minores quatuordecim annis, maiores vero decem annis inter se rissantes vel aliquid maleficium commictentes media pena puniantur in singulis capitulis presentis voluminis statutorum, preterquam in dannis datis et preterquam in aliis casibus expressis in presenti volumine statuentes quod inceptor risse tam verbo quam facto in singulis capitulis supradictis.

Consanguinei invicem percutientes non teneantur ad penam

- c. 25r Consanguinei ex quacumque linea se attinentes usque in tertium gradum adiuvicem aut unus alterum sine sanguinis effusione percutientes cum armis, sive sine armis levia crimina committentes media pena puntiantur in singulis capitulis predictis. Si vero inter eos commiserit gravia crimina vel offensas puntiantur pena in statuto contenta prout alii extravei puntiantur. Si vero maritus percuteret uxorem suam sine armis et sive sanguinis effusione ac

etiam de verbis iniuriosis et in aliis quibuscumque non teneatur ad penam Et hoc nolunt intelligi in criminalibus gravibus ut supra dictum est, si vero filii vel filie patrem vel matrem percuterent solvant vel patientur unam de penis infrascriptis videlicet quod aut solvent penam in statuto contentam de malefitio commisso aut moretur tribus mensibus in cippis aut moretur per annum extra castrum Montiscabionis et eius destrictu et predictae intelligatur de filiis et filiabus habentibus quatuordecim annos et ab inde supra.

De electione sindici comunis et eius officio

Ad omnia scandala et maleficia evitandum statuimus et ordinamus quod in omni introitu novi potestatis dicti castri et in principio sui officii et in termino quinque dierum post incohesionem dicti sui officii quod consilarii qui in illo tempore erint teneantur et debeant eligere et vocare unum bonum et idoneum hominem de dicto castro in syndicum

- c. 25v dicti comunis ad penam decem// solidorum denariorum pro quolibet et sine aliqua diminutione et potestas de predictis teneatur vinculo iuramenti facere expressam executionem et nihilominus teneatur ipsos cogere ad dictum syndicum eligendum quod officium duret sex mensibus qui syndicus teneatur et debeat in principio sui officii ire et se personaliter presentare coram dominis conservatoribus civitatis Urbisveteris, teneaturque dictus syndicus omnia maleficia excessa et delicta que committerentur et fierent in castro Montiscabionis eius pleberio et destrictu in termino trium dierum a die commissi maleficii excessi, vel debiti dictis dominis conservatoribus dicte civitatis Urbisveteris dicere et denunciare punctaliter et si in predictis vel aliquo predictorum ullam negligentiam vel defectum commiserit in non se presentando coram dictis dominis conservatoribus pacis Urbisveteris antedictis et in non reportando et denumptiando ut supra solvat et solvere teneatur pro quolibet et qualibet vice decem libras denariorum sine aliqua diminutione et de facto. Et quod de predictis omnibus teneatur potestas dicti castri expressam facere executionem.

De pena furantis aratrum sive iugum

Aratrum iugum vel gomeram alterius quicumque furatus fuerit vel acceperit et predicta non assignaverit et non reposuerit in loco unde acceperit infra duos dies post acceptionem dictarum rerum solvat

- c. 26r nomine pene quinque libras denariorum. Si vero infra//dictum terminum assignaverit solvat nomine pene viginti solidos denariorum et nihilominus solvat damnum passum pro suo interesse decem solidos pro quolibet die quo retinuerit ipsas res sic furates vel acceptas.

De pena prohicientes lapides ad domum alterius

Lapidem ad domum vel super domum vel ad hostium alterius quicumque proiecerit solvat de nocte quinque libras denariorum, de die vero solvat quatragesimo solidos denariorum.

De pena occidentis seu vulnerantis alienas bestias

Cavallinam, bovinam, asininam vel mulinam bestiam si quis occiderit contra voluntatem domini solvat nomine pene quindecim libras denariorum, si vero

studiose vulneraverit solvat centum solidos denariorum; porcina, pecudina, vel caprina bestia si quis occiderit solvat centum solidos denariorum, si vero vulneraverit studiose solvat viginti solidos anserem, pullum vel aliquod volatile alterius si quis occiderit solvat decem solidos denariorum. Liceat tamen cuilibet sine pena in re sua propria vel conducta occidere pullum sibi damnum dantem et tunc assignare curie dicti castri de quo damno si receperit vel non stetur iuramento petentis damnum et delinquens in predictis vel aliquo predictorum damnum patienti debeat emendare.

De pena prestanti auxilium, consilium sive favorem

- Prestans dans seu concedens alicui malefactori aliquem maleficium//
c. 26v vel delictum committendum et perpetrandum auxilium, consilium vel favorem si dum tale delictum vel maleficium committeret fuerit presens equali pena cum principali delinquenti debeat condemnari si vero non fuerit presens media pena puniatur.

De pena mariti non tractantis uxorem debito coniugali

Maritus qui uxorem suam non tractaverit debito coniugali teneatur sibi restituere dotem dummodo uxor curat honestam et castam vitam servare et dotem marito reddere, cum ipse ipsam retinere voluerit et decet debito coniugali.

De pena frangentis carceres

Carcerem seu cippos comunis nemo detentus occasione maleficii, debiti vel alia quacumque de causa in eis frangat, rumpas vel de eis exeat qui confraxerit solvat nomine pene viginti quinque libras denariorum sine aliqua diminutione, et de facto qui vero tali rumpenti vel exeuntis ex eis prestiterit aliquid edeficium, vel ingegnum vel furamenta per eas rumpendo vel aperiendo eandem pena solvere teneatur detemptus vero in palatio pro aliqua condemnatione vel debito vel delicto per eum commisso vel aliqua alia de causa per potestatem dicti castri sine licentia ipsius potestatis, nullatenus ex eo exire presumat pena viginti solidorum et minus discretioni potestatis et consiliariorum et secundum penam sibi impositam per ipsum potestatem.

De auxilio prestando potestati

- c. 27 r Potestas castri Montiscabionis possit, teneatur et debeat manibus// propriis capere et capi facere per alios quoscumque de dicto castro omnes exbanditos et condemnatos civitatis Urbisveteris et dicti castri et omnes et singulos homines de dicto castro qui committerent aliquod maleficium vel excessum et ipsos mictere et micti facere per quoscumque eidem potestati placuerit in cippis comunis dicti castri et ipsos detinere donec penam et condemnationem solverint statuentes etiam quod ad omnem requisitionem dicti potestatis omnes et singuli homines de dicto castro et eius districtu teneantur et debant ipsum iuvare ad capiendos eos delinquentes et eidem ad predicta exequenda dare et prestare auxilium et favorem pena quinque librarum denariorum pro quolibet.

De duplicatione penarum

Omnes pene quorumcumque delictorum maleficiorum et damnorum detorum dupplicentur de nocte et non intelligatur ab ortu solis usque ad occasum triplicentur tamen pene maleficiorum, delictorum commissorum in personam potestatis vel contra potestatem dicti castri, dupplicentur tamen omnes pene maleficiorum et delictorum commissorum in personam consiliariorum et camerarii comunis, dupplicentur etiam pene in platea et in palatio comunis et in ecclesia dupplicentur etiam pene quando commicteretur et fieret coram potestate et etiam coram consiliariis comunis.

De mitigatione penarum

Accusatus denumptiatus vel inquisitus de aliquo malefitio excessu vel delicto compareus in indicio coram potestate dicti castri ante eius

- c. 27v denumptiationem si in prima eius excusatione confessus fuerit// maleficium seu delictum de quo proceditur contra diminuatur ei quarta pari pene in qua veniret condemnandus per formam statutorum dicti castri de tali malefitio vel delicto si maleficium vel delictum confiteretur et si pacem habuerit cum offenso infra decem dies a die excusationis facte et eam produxerit coram potestatem per publicum instrumentum de tali malefitio et delicto diminuatur sibi alia quarta parte pene in qua veniret condemnandus de ipso malefitio si pacem non haberet quicumque autem fuerit condemnatus pecunialiter de aliquo malefitio vel delicto et condemnationem de se factam pecuniariam solverit in pecunia numerata infra decem dies a die condemnationis de eo facte videlicet tres partes dicte sue condemnationis alia quarta pars pene eidem penitus remictatur nec ipsam quartam partem solvere teneatur et predicta deyacta(?) non habeant locum in furtis nec in damnis datis nec in blasfemiis Dei et sanctorum et sanctarum nec in aliis casibus ubi statutum expresse loqueretur in contrarium.

De procedendo in maleficiis de similibus ad similia

Si quod maleficium excessum vel delictum commicteretur per aliquem de eius pena non reperiretur in presenti volumine statutorum expressa mentio procedatur de similibus ad similia et si acta similitudo non haberetur procedatur secundum discretionem potestatis et consiliariorum in damnis datis vero si acta similitudo non reperiretur delinquens arbitrio potestatis condemnaretur//

- c. 28r *Quod potestas possit inquirere super maleficiis et damnis datis*¹⁷

Potestas possit inquirere, debeat et teneatur ex officio curie et ad petitionem cuiuslibet petentis inquirere super inquisitionem procedere possit per tre menses ante principium officii sui antecessoris et super omnibus et singulis maleficiis excessibus et delictis, damnis datis et super omnibus capitulis presentis statuti in quibus pene impuniuntur et super omnes repertos culpabiles punire et condemnare et penas exigere iuxta formam presentis

¹⁷ Sul margine sinistro si legge la seguente annotazione: *Presens capitulum fuit reformatum ut infra in fine tabule sub die.*

statuti additum huic capitulo quod ad probationem inquisitionem damnorum datorum sufficiat attestatio et probatio unius testis idonei in qualibet quantitate dummodo sit maior decem annorum.

De pena non parentis mandatis potestatis

Item statuimus et ordinamus quod potestas dicti castri possit imponere penam inobedienti sibi usque in quantitatem viginti solidorum pro quolibet precepto per eum vel eius mandato facto et qualibet vice dummodo uno et eodem die non possit procedere ad dictam penam nisi bis et nihilominus teneatur obedire et hoc si mandatum fuerit pro facto comunis et ipsius potestatis et pro honore eiusdem salvo semper vera et legitima excusatione et minus arbitrio dicti potestatis.

De pena minorum decem annis maleficium commictens

Minor decem annis non tamen doli capax maleficium aliquid reale vel personale commictentes solvat dem solidos nomine pene sine aliqua diminutione. Si vero fuerit doli capax solvat quartam partem pene eius quod
c. 28v solveret maior quatuordecim annis si// maleficium commicteret et minus arbitrio potestatis et consiliariorum qui habeant declarare utrum talis minor sit doli capax nec ne in reali malefitio patienti damnum debeat emendare de eius vero etate credatur iuramento patris, matris vel duorum proximiorum consanguineorum ipsius et si tamen minor doli capax aliquod homicidium commiseret remaneat et stetur in arbitrio illustrissimorum dominorum conservatorum illustrissime civitatis Urbisveteris et totius consilii eiusdem civitatis, de damnis datis vero debitum penam solvere teneatur.

De pena devastantis cupellos apium alterius

Cupellos alterius cum melle quicumque devastaverit aut ispos acceperit vel suffavent apes alterius solvat pene nomine pro quolibet cupello quinque libras denariorum liceat tamen cuilibet examen suum apium colligere ubicunque fuerit sine pena, examen vero si quis colligerit aut acceperit de re alterius vel in aliquo arbore vacuo sine licentia domini rei solvat nomine pene viginti solidos et in quolibet casum predictorum damnum inferens patienti damnum debeat emendare.

De pena non permictentis se pignorari

Balitoribus comunis cum missi fuerint per potestatem et curiam dicti comunis quicumque non permissit se pignorari solvat nomine pene quinquaginta solidos denariorum sine aliqua diminutione et de facto si vero hostium domus cluserit solvat eamdem¹⁸ penam et ut supra.

De pena non trahentis ad rumorem

c. 29r Quilibet de dicto castro et eius dstrictu teneatur et debeat trahere// ad rumorem in quocunque loco rumor fuerit in contrada dicti castri et eius dstrictu et quicumque contrefecerit solvat nomine pene viginti solidos denariorum et de nocte duplum.

¹⁸ *Eamdem* scritto su rasura.

De pena extrahentis vel suffocantis aliquem terminum

Quicumque miserit aut extraxerit vel suffocaverit terminum inter se et vicinum vel consortem eius sine licentia dici sui vicini vel consortis solvat pro quolibet termino et qualibet vice decem librarum denariorum sine aliqua diminutione et de facto si vero boves arando terminum extraxerint aliquem, teneatur statim remittere et ponere in eodem statu una cum vicino suo vel consorte suo supradicto ad quem spectaret terminus si presens esset sed si non esset presens teneatur tunc vocare duos vicinos contrate si sunt vel unum ad minus coram quo dictum terminum in suo statu reponat.

De pena intrantis vel exeuntis aliunde quam per portas

Nulla persona audeat vel presumat intrare vel exire dictum castrum de die vel de nocte aliunde quam per portas postquam dicte porte fuerunt aperte nec etiam desuper vel subter nec aliunde quocunque vel qualitercunque pena decem librarum denariorum sine aliqua diminutione si vero fuerit forensis et non habitetur in dicto castro solvat nomine pene viginti quinque libras sine aliqua diminutione.

Quod potestas teneatur licentiare et eos capere si non discederent

Omnes et singulos homines et personas male conditionis et fame et maxime de statu

- c. 29v civitatis Urbisveteris potestas dicti castri vin//culo iuramenti teneatur et debeat licentiare et expellere de dicto castro et eius dstrictu nec ad posse eos morari permanere in dicti castro et eius dstrictu immo statim facto eisdem precepto per dictum potestatem habeant discedere sine mora et si non discederent incontinenti teneatur dictus potestas mittere rumorem et vocare homines ad capiendum ipsos homines male fame adducendum ipsos ad palatium et qui non iuvaret ipsum potestatem ad predicta faciendum solvat nomine pene decem librarum denariorum sine diminutione.

Quod potestas teneatur facere executionem de omnibus condemnationibus

Statuimus et ordinamus quod potestas dicti castri teneatur et debeat facere executionem de omnibus et singulis condemnationibus maleficiorum extraordinariorum et quorumcumque aliorum delictorum datis factis et latis tempore suo precessori de quibus executio commode fieri potest.

De pena intrantis palatium cum armis

Nulla persona de dicto castro vel eius dstrictu nec forensis audeat vel presumat intrare in palatio comunis cum aliqua genere armorum ad penam viginti librorum sine aliqua diminutione et de facto.

De renumpationibus accuse sive abolitionibus accuse et earum mitigatione

Si quis voluerit renumpiare accusis vel accuse cuiuscunque conditionis existat in qua contineretur delictum de quo solvere deberet centum solidos et ab

- c. 30r inde supra solvat pro renumpiatione// sive abolitione solidos decem denariorum potestati a centum vero solidos usque a triginta solvat dicto

potestati solidos quinque, ab inde vero infra solvat arbitrio potestatis videlicet in dannis datis¹⁹.

De partibus contingentibus potestati

Statuimus et ordinamus quod potestas dicti castri qui pro tempore fuerit cuicunque status existat de omnibus penis et condemnationibus suo tempore latis et factis at etiam de veteribus medietatem videlicet de omnibus inquisitionibus damnorum datorum et maleficiorum et alia medietas sit comunis dicti castri de omnibus vero accusis coram eo factis et productis habeat et habere debeat quartam partem et non plus, alia quarta sit dicti accusatoris et medietas sit comunis excepto quod de pena camerarii renumpiantis officium de qua pena dictus potestas nihil habeat habere et similiter de omnibus renumpiationibus officium//

c. 30v *Incipit liber quartus extraordinariorum*

De festiuitatibus celebrandis

Nemo labore nec aliquid laboritium faciat vel artem vel carieget cum bestiis seu salmam cum eis portet in festiuitatibus sanctorum videlicet diebus dominicis et pascalibus nec in aliquo festo Sancte Marie Virginis in festiuitatibus beatorum apostolorum Petri et Pauli et omnium aliorum apostolorum Sancti Egidii, Sancti Michaelis Arcangeli, Sancti Laurentii, Sancti Antonii de mense ianuarii, Sancte Marie Magdalene, Sancte Caterine, Sancte Lucie et omnibus diebus veneris de mense martii pena viginti solidorum pro quolibet contrafaciente et qualibet vice liceat tamen asportare²⁰ erbam cuiuscumque vel frondes facere et aportare bladum ex aia pistare uvas inboctare linum et canapem de gurgis, trahere granum messum accappucciare sine pena et potestas teneatur dictas festiuitates de sero precedenti vel de mane hora congrua bamiri facere quod si non fecerit ab penam aliquam nullatenus teneatur salvo quod in diebus pascalibus, nativitatis Jesu Christi et diebus dominicalibus bamiri facere nullatenus teneatur et aliis mandatis²¹.

De pena non facientis opus comunis quando fuerit sibi preceptum vel bannitum

Opus comunis quando preceptum fuerit sive bannitum mandato potestatis si quis non fecerit nec fuerit ad faciendum solvat nomine pene decem solidos denariorum pro quolibet et qualibet vice et nihilominus dictum opus facere teneatur.

De pena ludentis ad ludum taxillorum

Nemo ludat ad ludum taxillorum vel ad alium ludum ad quod denarii//

c. 31r vel alie res perdantur vel vincantur in castro Montis cabionis vel eius dstrictu ad penam centum solidorum denariorum pro quolibet et qualibet vice receptator vero ludi vel qui luxoribus pecuniam mutuauerit etiam

¹⁹ *Dannis dati* scritto su rasura.

²⁰ *Asportare* scritto su rasura.

²¹ *Da et a mandatis* aggiunto.

quilibet isporum solvat eamdem penam et nihilominus de eo quod vinceretur vel perderetur vel mutuaretur nullum ius reddatur nec dictus talis actionem habeat petendi vel repetendi et ille intelligatur receptator ludi qui biscontaverit aut teneretur aut aliquid lucrum haberent a lusoribus aut ipsos receptaret in domo vel taberna liceat tamen cuilibet ludere ad tabulas cum taxillis cum totis tabulis possit etiam ludi ad pallam, ad ludum triumphorum magnorum et etiam ad morram ludi possit, vinum causa libendi sine aliqua pena.

De mensueris et ordine vendendi vinum

Salmam vini esse debeat quinquaginta quatuor pitictorum ad mensuram comunis civitatis Urbisveteris et quilibet cum tali salma et mensura vendere et emere teneatur ad penam quatragesima solidorum et si quis vendiderit vinum cum mensuris non adiustatis et non sigillatis sigillo comunis civitatis Urbisveteris solvat pro qualibet mensura et qualibet vice decem solidos denariorum et teneatur dictus potestas ad penam quinque librarum semel in mense rimari omnia loca in quibus vinum venditur ad minutum et repertos culpabiles punire pena predicta et quilibet vinum vendere teneatur retinere petictum medium petictum, terrum et fogliectam pena quinque solidos pro qualibet mensura et cuni aliis

- c. 31v mensuris mensurare non possit pena decem solidorum et teneatur dare dictas mensuras plenas usque ad summum pena quinque solidorum et quilibet vinum vendens teneatur et debeat in principio cuiuslibet potestatis adiustari facere omnes mensuras et habeat pro qualibet mensura sex denarios.

De pena macellariorum et carnes vendentium

Macellarii et carnes vendentes in dicto castro non vendant carnes alicui unam pro alia nec carnes granellosas, morticinas, infectas, morbosas nec infirmas et qui contrafecerit solvat nomine pene quinque libras denariorum pro quolibet et qualibet vice et nullus vendat nec vendere faciat nec intus dictum castrum apportet pro vendendo carnes morticinas vel allupatas et qui contrafecerit solvat nomine pene vice qualibet viginti solidos sed dicte carnes vendantur et vendi debeant ad portas dicti castri et quilibet carnaiolus et carnes vendens teneatur habere et retinere bilancias sive stateram sigillatas sigillo comunis civitatis Urbisveteris cum quibus debeat vendere dictas carnes pena predicta, teneaturque dictus macellarius et carnes vendens dare iustum pondus ad penam decem solidos pro quolibet et qualibet vice et quilibet possit accusare et credatur eius accuse cum uno teste bone fame et si nullus vendat nec retineat simul in eodem banco vel apoteca nec in arcone carnes porci cum carnibus troie nec carnes agni pecudis vel capre cum carnibus castrati pena viginti solidorum denariorum capace et peducci porci et troie vendantur medio pretio ad penam decem solidorum et omnia alia teneantur dicti carnaioli observare prout in capitulis continebuntur//

- c. 32 r et fient quando dictum macellum ement ad penam in eis contentam

De pena auferentium de steconibus steccati vel bertescarum

Signamina steccati beritescarum vel de graticulis dicti comunis si quis acceperit solvat nomine pene viginti solidos denariorum pro quolibet et qualibet vice, sbarras vero vel lignamina sbarrarum hedificatarum tempore guerre vel suspicionis in dicto castro vel destrictu si quis inciserit devastaverit, portaverit vel eas combustus fuerit solvat nomine pene pro quolibet et qualibet vice quinque libras denariorum sine aliqua diminutione et nihilominus ad ipsam ipsum seu ipsas vel ipsos reficiendum de facto cogatur.

De pena incigliamentium linum vel canapem intus dictum castrum

Statutarii predicti statuerunt et ordinaverunt quod nulla quovis persona possit nec quoquo modo debeat incigliare nec incigliari facere linum vel canapem cum macellis infra muros castellanos castri Montiscabionis ad penam decem solidorum pro quolibet confracente et qualibet vice.

De pena facientis sciacquatorium in via publica

Item statuerunt et ordinaverunt quod nulla persona que habitaret in dicto castro in strata publica ipsius castri audeat vel presumat facere aliquid sciacquatorium actum ad prohibendum lavaturam seu aliquam aliam turpedinem pro quod exeat in strata publica vel quod alicui vicino faciat impedimentum ad penam quatraginta solidorum et si quid factum esset debeat illico amoveri infra decem dies postquam sibi mandatum fuerit per

c. 32v potestatem ad penam predictam, liceat tamen// cuilibet facere posse dunmodo sint coperta et murata ita quod non videntur et de strata publica non appareant quoquo modo.

De pena bestiarum euntium per tectos et ipsas non retinentium clausis de nocte

Nulla bestia caprina, porcina et pecudina non possit nec debeat ire nec stare super tectis alterius vel cappannes sitis in dicto castro ad penam quinque solidorum pro qualibet et qualibet vice et quod omnes bestie predictae habentes teneantur ipsas bestias postquam foris remissi fuerunt remictere et reclausare tinere de nocte ad penam predictam.

De pena porcorum euntium per castrum

Si quis proiecerit inmunditias vel aliquam aliam turpedinem seu litamen vel aliam rem putridam in viis comunis vel retibus vicinalibus solvat nomine pene viginti solidos denariorum vice qualibet et quilibet de predictis possit accusare nullus autem proiciat in viis comunis terracium, tebular, mactores vel lapides ad penam predictam. Et nihilominus qui talia proiecerit teneatur elevare in termino duorum dierum ad penam predictam.

De pace et concordia in castro Montiscabionis

Si qua discordia esset inter aliquos de castro Montiscabionis et eius destrictu potestas dicti castri una cum consiliariis comunis teneatur et debeat ipsos facere pacificari Et qui nollet ipsam pacem facere solvat//

c. 33r nomine pene decem libras denariorum.

De consilio fiendo de mense octobris super facto vendemmiarum

Potestas castri Montiscabionis qui pro tempore fuerit teneatur et debeat vinculo iuramenti ad penam quinque librarum denariorum de suo salario retinendo omni anno in kalendis mensis octobris facere congregari consilium dicti castri et in dicto consilio proponere de vendennis(?) fiendis et quicquid stabilitum et deliberatum fuerit per consilium valeat pleno iure, si quis autem de dicto castro vel qui vineas haberet in pleberio ipsius castri vendemmiaverit ante tempus deliberatum solvat nomine pene decem libras denariorum sine diminutione aliqua et quilibet possit accusare.

De pena impediens cursum aquarum

Nulla persona dirigat aquam sue possessionis in possessionem alterius nec per viam comunis vel vicinalis, immo debeat ipsam recolligere in se ut non offendant²² possessionem sui vicini vel vias comunis seu vicinalis et qui contrafecerit solvat nomine pene viginti solidos denariorum et ipsam aquam in dicto primo suo cursu reponere debeat in termino duorum dierum ad penam predictam.

De pena prohibentis bestiam intus castrum vel in viis publicis

Bestiam mortuam prope viis publicis intus et extra castrum Montis cabionis nullus prohibeat pena viginti solidorum denariorum// nihilominus statim elevare teneatur.

Quod ille pro quibus comune fuerit obligatus teneatur in octo menses extrahere comune de fideiussione

Si comune dicti castri Montis cabionis esset obligatus alicui occasione denariorum acceptorum sub mutuo quod talis per quem dictum comune obligatus est teneatur et debeat dictum comune trahi a dicta obligatione infra octo menses proxime futuros a die obligationis antea ad penam centum solidorum et quilibet possit accusare et credatur iuramento accusatoris cum duobus testibus bone fame et habeat quartam partem banni. Et si quis consiliarius dicti castri dixerit et consulerit quod talis pene suspendatur vel dimictatur solvat eandem penam.

Quod comune non possit pro aliquo obligari

Comune Montis cabionis non possit nec debeat se pro aliqua persona obligari nulla de causa excetto quod si aliquis allibratus dicti comunis esset in preindiciu[m] persone sue vel membri occasione alicuius maleficii per eum commissi Et si quis consiliarius dicti comunis dixerit vel consulent in consilio vel arrega et iverit addiutorium quod talis obligatio fieri solvat nomine pene centum solidorum denariorum et potestas qui pro tempore fuerit super predictis omnibus habeat plenam inquisitionem et arbitrium puniendi secundum formam presentis capituli et habeat quartam partem banni.

²² *Offendat* corretto su *offendere*.

De viis comunis terminandis

Vie omnes comunis et strate publice sint et esse debeant ample decem pedum,

c. 34r vie vicinales habentes exitum sint latitudinis// sex pedum.

Allie vero vie vicinales non habentes exitum sint latitudinis trium pedum et si plus essent conseruentur et si minus amplientur et terminentur per terminatores comunis ad petitionem cuiuslibet petentis in quacunque via invenerint ad effectum aliquem teneantur. Potestas dicti comunis et terminatores predicti facere reactari per illum vel illos quem aut quos spectare videbitur et cuicumque seu quibuscunque mandantum fuerit secundum declarationem terminatorum predictorum quod viam aliquem aptent vel aptet et non aptaverint infra quindecim dies post mandantum eis factum solvat quilibet et qualibet vice viginti solidos denariorum et nihilominus aptare teneantur cuius pene quarta pars sit vicarii, quarta pars sit dictorum terminatorum, relique vero duo partes sint comunis predicti//

c. 34v *Incipit liber quintus damnorum datorum*

De citationibus et terminis in damnis datis

Accusatus vel inquisitus occasione damnorum datorum citetur per balitorem comunis semel personaliter vel duabus vicibus domi eius solite habitationis et si comparverit assignetur terminus quinque dierum ad defensam ipsius facendam quam si non fecerit in termino citationis non comparuerit condemnetur indebita quantitate pene secundum formam statuti et ordinamenti et potestas teneatur duobus diebus antequam ferat sententias facere bamiri per baiulum dicti castri in locis publicis et consuetis dicti castri quod quicumque habuerit aliquid facere coram dicto potestate occasione damnorum datorum veniat ad se excusandum et defendendum ab accusis vel inquisitionibus formatis contra cum infra terminum supradictum dictorum dierum ultra terminum supradictum quinque dierum eidem assignandum per potestatem predictum. Et si quis comparuerit in terminum supradictum quod potestas predictus suam recipere et amictere debeat excusationem ad penam centum solidorum denariorum.

De pena non probantis accusam in damnis datis

Quicumque accusaverit aliquem de aliquo damno dato et dictam accusam non probaverit et accusa esset centum solidorum et ab inde infra solvat accusator quinque solidos denariorum et si esset a centum supra usque ad decem libras solidos decem, a decem vero libris supra solvat nomine pene solidos XX denariorum//

c. 35r *Quod una pena solvatur de pluribus rebus existentibus in eadem possessione*

Si in aliqua vinea, vel horto, vel alia possessione damnum aliquod daretur per aliquem personaliter vel cum bestiis in pluribus rebus existentibus in una, et eadem possessione quod in aliquo dictorum casuum non solvantur nisi una pena tantum videlicet que maior esset in dictis locis pro bestiis vel personis que reperirentur damnum dedisse in locis predictis, vel aliquo predictorum.

De licentia bonorum danda

Licentiam de bonis propriis et fructibus nullus dare possit nisi dominus rei sue alii autem de domo sine ipsius domini licentia alicui nullo modo concedant. Licentia data de vineis dum sint uve non valeat nisi ea die qua data fuerit, alie vero licentie valeant toto tempore potestatis qui est in officio, tempore quo data fuerit licentia et non plus et nulla licentia dari possit de vineis pro bestiis et si daretur non valeat et nulla licentia valeat alicui pro se vel bestiis de damno dato noctis tempore. Filii ad bona patris, uxor ad bona mariti et quilibet de familia et familiares in eadem familia existentes et quilibet de domo ad bona dominorum ac etiam laboratores ad bona aliena que laborarent possint alios secum ducere, statuentes quod nulla licentia valeat nisi reperiretur scriptam per potestatem dicti castri et dictus potestas teneatur scribere dictam licentiam sine aliquo salario in quodam libro per eum fiendo ad petitionem cuiuslibet petentis et predicta si non extendant

- c. 35v de licentii[s] vinearum nec de hominibus missis ad operam// de die in diem quibus licentia valeat sine scriptura potestatis prelibati et cuilibet licitum sit vendere herbam existentem in vineis suis pro bestiis et poma et fructus existentes in vineis et aliis possessionibus et ementes possint dictam herbam et poma et fructus predictos ire ad colligendum secundum scriptura licentie predicte.

De custodibus celatis

Ad refrenandum bonorum depopulatores et quoscunque alios damnum dantes in bonis alienis statutarii predicti ordinaverunt et firmaverunt quod anno quolibet de mense augusti ante festum Sante Marie eiusdem mensis consiliarii dicti comunis qui sunt et pro tempore fuerint teneantur et debeant vinculo iuramenti et potestas dicti castri astringat eos dare eligere et deputare sibi potestati singulis singulariter nominando in secreto octos bonos et fide dignos homines de dicto castro²³ Montis cabionis et ibidem incoles et custodes secretos et celatos super referendis accusandis et reportandis ipsi potestati damnum dantes quocunque et qualitercunque in bonis et possessionibus castri Montis cabionis et eius dstrictus qui octo custodes celati singulariter et divisim debeant promictere et iurent eorum personis sive cum²⁴ bestiis in bonis et possessionibus castri Montis cabionis et eius dstrictus et omnes et singulos delinquentes contra formam statuti castri predicti potestati reportare et diem damnum

- c. 36r dati sive delicti commissi declarare// bona fide et omni fraude cessante vel malitia et teneatur eis credentia, quorum custodum et cuiuslibet ipsorum dicto et relationi stetur et credatur per plena probatione usque in quantitate quatragesima solidos nisi accusatus ab eis fecerit suam legitimum excusationem et quod potestas teneatur ad omnem petitionem consiliariorum revelare eis accusa et inquisitiones dictorum custodum celatorum et de

²³ Macchia su *castro*.

²⁴ Macchia su *cum*.

omnibus accusis et denunciis fiendis per eos lucrentur ipsi custodes videlicet quilibet ipsorum de sua accusa quartam partem penarum quam solverit accusatus et aliam quartam partem pene habeat potestas et medietas ipsius pene applicetur comuni Montis cabionis quas penas exigat potestas et partem dictorum custodum recipiat eisdem ut cangit fideliter impendendo officium autem ipsorum custodum duret et sit a festo Sante Marie de mense augusti usque ad festum omnium sanctorum illius anni.

De pena accusantis de aliis bonis quam de suis nisi fuerit balitor comunis

Quicumque de dicto castro Montis cabionis vel eius destrictu accusaverit aliquem de dicto castro de bonis et rebus alterius preterquam laborator re conducte vel nisi sit officialis vel balitor comunis dicti castri non audiatur et eius accusa non valeat nec teneat et quicumque accusaverit aliquem de suis bonis et dictam²⁵ accusam non probaverit ad penam talionis teneatur.

De pena accusantis de vineis et ortis et aliis suis bonis et non fuerint dicta bona ut asserint

Si quis aliquem accusaverit de orto vel vinea vel aliis suis bonis//

- c. 36v et res de qua accusaret non esset in eo statu in quo eam poneret tempore accuse per talem accusatorem porrecte coram potestate dicti castri videlicet quod si diceret de orto et non esset ortus ubi non essent tunc olera vel hiis similia teneatur et debeat solvere illam penam quam solveret accusatus si contenta in dicta tali accusa essent vera et vere probata in continenti sine aliqua diminutione et iure solemnitate et dictus accusatus sit a tali accusa totaliter absolutus.

Quod accusatus non possit accusatorum accusare nisi elapsis octo diebus a die responsionis

Accusatus de aliquo maleficio damno dato vel aliquo quocunque excessu non possit dictum tale qui cum accusavit accusare de aliquo inde ad octo dies proxime subsequentes a die responsionis facte per eum super accusa facta de eo et si aliter accusaret eius accusa non valeat nec teneat ipso iure et predicta locum non habeant in accusationibus publicorum criminum seu indiciorum.

Quod nemo fodit cippos de comunaliis comunis

Cippos de comuni aliis comunis castri predicti sub terra nulla persona debeat fodere ad penam centum solidorum pro qualibet soma et quilibet possit accusare et habeat quartam partem banni et stetur sacramento accusatoris cum uno teste bone fame.

De pena colligentis pegliam alterius

- c. 37r Pegliam de quereu alterius nemo colligat vel excutiat pena viginti solidorum pro qualibet vice et quolibet contrafaciente et quilibet ac//cusare possit et habeat quartam partem banni.

²⁵ Macchia su *dictam*.

De pena bestiarum damnum dantium ad poma alterius

Poma sub arbore alterius vel alibi bestie non commedat pena decem solidorum pro qualibet bestia salvo si dominus arboris vel pomorum iuraverit quod arborem tempore damni dati habuerit pro excussa vel derelicta. De nucibus vero per totum mensem septembris solvatur pena et non ultra. Bestie comedentes poma cadentia in via non teneatur ad penam, quicumque vero excusserit vel scurlaverit arborem alterius super viam aut in alio quocunque loco pro bestiis solvat pene nomine quatragesima solidorum denariorum et nihilominus solvat penam bestiarum et hoc intelligatur de arboribus domesticis et quercubus campestribus de aliis vero silvestribus videlicet in silvis media pena solvatur.

De pena porcorum et mulierum turbantium fontes

Porci fontem aliquem non turbent nec in eo bibant nec prope ad²⁶ quindecim pedes stare debeant vel marari fonte de cuius aque persone biberent pena quinque solidorum denariorum pro quolibet porco et mulieres si panuas lavarent seu alias sporcitias facerent incidant in penam quinque solidorum pro qualibet et qualibet vice.

De pena porcorum damnum dantium in area

Aream alterius porci non cavent pena quinque solidorum pro quolibet porco et si deactaverint silicem alicuius vie teneatur dominus ipsorum silicem
c. 37v facere reactari suis expensis quicumque // damnum dederit cum aliquo porco in blado existente in aliqua area et a kalendis mensis iubii usque ad festum sancti Angeli de mense septembris solvat pene nomine pro quolibet porco quinque solidos denariorum aliis vero temporibus sit pena duodecim denariorum.

De pena bestiarum minorum sex mensium damnum dantium

Dominus bestiarum minorum sex mensium damnum dantium solvat in quolibet casu medietatem pene et de tempore credatur iuramento domini bestiarum.

De pena colligentis manualiter bladum alterius

Bladum alterius non messum panicum milium vel saginam si quis manualiter²⁷ colligerit solvat de blado qualibet vice quinque solidos et pro qualibet mappa panici, milei vel sagine XII denarios.

De pena tollentis seu accipientis paleas, fenum, lollam vel stramen alterius

Paleam, fenum, lollam vel stramen alterius si quis acceperit contra voluntatem domini solvat et solvere teneatur et debeat nomine pene pro quolibet fasce vel crino quinque libras denariorum ab uno fase vel crino supra pro quolibet fasce vel crino quinque libras denariorum et damnum emendet et credatur iuramento accusatoris usque in quinque libris denariorum si accusator iuraverit accipientem invenisse frangenti crimine.

²⁶ Ad ripetuto nel testo.

²⁷ Machia su m di manualiter.

De pena accipientis sarmenta vites vel palos

- c. 38r Sarmenta aut vites de vineis alterius si quis acceperit//solvat pro quolibet fasce sarmentorum vel vitium decem solidos denariorum palos alterius si quis acceperit vel asportaverit de vinea alterius solvat pro quolibet palo duodecim denarios.

De pena incidentis vel devastantis pergulam alterius

Pergulam alterius si quis inciserit vel aliter devastaverit solvat nomine pene decem libras denariorum et de nocte duplum et cuilibet liceat accusare et credatur accuse ipsius cum probatione unius testis et habeat quartam partem banni et si quis colligeret uvas alicuius pergule alterius solvat pene nomine duas libras et nihilominus patienti damnum debeat emendare.

De pena euntis per rem alterius post prohibitionem

Nemo vadat per rem alterius postquam per dominum vel possessorem rei sibi vetitum fuerit nisi haberet ius eundi pena viginti solidorum denariorum et vetatio facta esse intelligatur quando facta esset oretenus domino domus seu patri familias et tunc facta esset intelligatur toti familie maiori duodecim annis et fieri debeat dicta vetatio sive prohibitio coram potestate dicti castri parte presente, vel citata una die pro alia. Et quod potestas teneatur et debeat ad petitionem cuilibet petentis scribere in eius libro omnem prohibitionem fiendam coram eo sine aliquo salario vel mercede et valeat qualibet vetatio tantummodo tempore illius officialis cuius tempore facta fuerit bestie vero non intrent rem alterius post prohibitionem factam sicut de blado//

- C 38v *De pena bestiarum intrantium in vinea alterius et clausuram*

Bestie si intraverint vineam alterius a kalendis mensis aprilis usque quo vinea fuerit vendemmiata solvat dominus ipsarum pro qualibet bestia grossa sexaginta solidos et pro quolibet porco quindecim solidos a kalendis vero augusti dome vinea fuerit vendemmiata solvat pro quolibet porco triginta solidos denariorum et liceat domino vinee et cuilibet de sua familia porcorum occidere in vinea dicto tempore secundum pena et pro qualibet capra decem solidos denariorum de mense martii, aprilis, maii et iunii pro qualibet capra sexaginta solidos et pecude decem solidos et pro quolibet pullo vel ansero duodecim denarios et liceat domino vinee et cuilibet de familia occidere pullum vel anserem in vinea sine pena in aliis vero temporibus solvatur medietas dictarum penarum. Et pro quolibet cane a festo Sante Marie de mense augusti donec vinea fuerit vendemmiata solvat dominus canis viginti solidos et pro qualibet vice et in dictum tempus quilibet habens canem teneatur ipsum retinere ligatum et quilibet contrafecerit solvat pene nomine decem solidos pro quolibet et qualibet vice et si bestie intraverint clausuram alterius et damnum dederit solvat dominus bestiarum pro qualibet bestia grossa sexaginta solidos et pro quolibet porco et capra triginta solidos pro qualibet pecude duodecim denarios Et clausura intelligatur que foret a duabus partibus formis vel sepe aut muro vel greppis circumdetur arboribus domesticis plantata, additum quod si in dicta clusa//

c. 39r essent vites grocum caules vel olera sit pena de dictis bestiis sicut in vinea et orto.

De pena incidentis arborem domesticam vel silvestrem aut in silva vel sepem alterius aut cannam

Arborem alterius a pedone domesticam si quis inciserit vel aliter devastaverit solvat libras viginti denariorum, a pedone vero supra pro quolibet ramo solvat centum solidos et ramus intelligatur de illo qui est pedoni applicatus de aliis vero superioribus solvat pene nomine decem solidos et si cum manu fregerit vel schiantaverit ramusculum solvat quinque solidos pro quolibet et si arborem silvestrem inciserit quis a pedone vel aliter devastaverit et arbor fuerit duarum salmarum liquorum et ab inde infra solvat decem libras et a duabus salmis supra usque ad decem salmas solvat pene nomine viginti libras denariorum, a decem vero salmis supra solvat quinquaginta solidos et hoc intelligatur de arboribus maioribus a duabus salmis supra et penam ramorum non excedat penam incisionis a pedone. Arbores domestici intelligantur poma vel fructus a personis conestibiles producentes et olive et si quis inciserit vel aliter damnum dederit in salceto, oppieto, sambucheto, ulmeto vel arboribus que essent pro palis solvat pro quolibet postimine viginti solidos, cannam alterius ab una supra si quis inciserit vel acceperit solvat pro qualibet duodecim denarios et si quis inciserit in silva alterius vel cerreto vel aliter damnum dederit solvat vice

c. 39v qualibet quatragesimaquinque solidos et liceat domino// silve accipere ferramenta sine pena. Quicumque vero acceperit lignamina grossa incisa ad massam sive ad catastam factam in silvam vel alibi solvat pro qualibet salma viginti quinque solidos ligna spedata et non aliter facta si quis acceperit solvat pene nomine decem solidos frascas non ligatas solvat accipiens pro qualibet salma quinque solidos et pro qualibet incarca solidos tres, sepem alterius si quis inciserit solvat centum solidos liceat tamen cuilibet sepem pendentem super aliqua era incidere sine pena et in quolibet casuum predictorum patienti damnum debeat emendari.

De pena auferentium palos, palariccios, frascas seu spinas de sepe alta

Spinas, frascas seu palos, palariccios de sepe alterius si quis abstulerit solvat pene nomine quinque solidos pro quolibet palo seu palangone et pro qualibet frasca seu spina et statim teneatur dictas res ablatas in pristinum statum reponeri et stetur²⁸ de predictis iuramento accusatoris usque in quantitatem decem solidorum ab inde supra legitime probet.

De pena bestiarum de pallareorum

Paleareum palee vel feni nulla bestia damnificet pena decem solidorum pro qualibet bestia grossa et pro qualibet bestia porcina et pro qualibet bestia minuta.

²⁸ Stetur corretto su statur.

De pena accipientis poma alterius vel colligentis

Poma alterius si quis acceperit vel excusserit solvat qualibet vice quinquaginta solidos colligens vel excutiens vel accipiens mala cotona, grana, pira gentilia, vel mala appiola solvat qualibet vice eamdem

- c. 40r penam et damnum emendet iuramento patientis// liceat tamen cuilibet poma ramorum pendentium super re sua vel via comunis vel vicinalis colligere manualiter sine aliquo arteificio stando in via sine pena²⁹ et cuilibet liceat ramos arborum pendentes super re sua incidere sine pena et teneatur potestas ad petitionem cuiuslibet petentis reminari domos in quibus diceretur quod essent poma, uve vel pali alterius.

De pena colligentium arborem comunem sine licentia consortis

Arborem comunem sine requisitione sui consortis nemo colligat excutiat vel scurlet et qui contrafecerit solvat pene nomine qualibet vice viginti solidos denariorum et teneatur dare partem de fructibus collectis suo consorti et si consors postquam fuerit requisitus non iverit ad colligendum arbores predictos nullam penam solvat consors qui colligerit sed teneatur dare consorti partem dictorum fructuum.

De pena bestiarum intrantium campum bladatum alterius

Campum bladatum vel seminatum alterius nulla bestia intret pena quatuor solidorum pro qualibet bestia grossa et pro qualibet bestia minuta duos solidos et pro quolibet porco quatuor solidos de quolibet pullo vel ansere duodecim denarios a talendis vero aprilis donec bladum fuerit accappucciato vel abarcaiato solvantur triplum et si bestie damnum darent ad accappucciam vive ad barcaiam solvat dominus ipsarum duodecim solidos pro qualibet bestia grossa et quolibet porco.

De pena mictentium bestias per rem alterius bladatum//

- C. 40v Nemo vadat seu transeat cum bestiis per rem alterius bladatum si commode ire poterit per rem suam vel viam publicam vel per rem³⁰ suam vadat et ire possit per rem alterius ab una parte unde fit minus damnum suo convicino et contrafaciens solvat qualibet vice pro transitu pro qualibet bestia grossa duos solidos et pro qualibet bestia minuta duodecim denarios et de predictis stetur iuramento accusatoris salvo quod si quis haberet ius in dicta re debeat et possit ire impune.

De pena maiorum septem annis et minorum duodecim personaliter damnum dantium in vineis et ortis.

Maior septem annis et minor duodecim si damnum aliquod dederit personaliter in blado alterius solvat vice qualibet pene nomine duodecim denarios sed in vineis plenis et ortis cum oleribus solvat mediam penam et stetur iuramento accusatoris.

²⁹ Pena corretta su *pene*.

³⁰ Macchia su *r* di *rem*.

De pena bestiarum damnum dantium ad insitos vel plantones arborum

Bestie damnum dantes ad insitos vel plantones seu ad ficulneas vel alios insitos vel plantones alterius solvat dominus ipsarum pro qualibet bestia grossa et qualibet capra vice qualibet viginti solidos pro qualibet pecude et qualibet vice quinque solidos.

De pena bestiarum de prato et ghiffato

Pratum alterius a kalendis mensis martii donec fuerit messum nulla bestia intret pena sicut de blado de ghiffato media pena solvatur. Porci de prato omni tempore sint in banno et si bestie damnum

- c. 41r darent ad mucchium feni solvat dominus ipsorum// pro qualibet bestia grossa decem solidos et pro qualibet bestia minuta solvatur pena sicut de blado, statuentes tamen quod quicumque haberet aliquam habitationem, domum, cappannam vel aream in suo territorio vel conduto possit et sibi liceat ghiffare terrenum ad quatuor quartengos et non ultra in tali territorio cum segnis apparentibus et evidentibus et in alio territorio ubi predicta non essent liceat cuilibet ghiffare in tali suo territorio ad duos quartengos et non ultra cum dictis evidentibus signis et hoc intelligatur de ghiffato a kalendis mensis martii usque ad kalendas mensis augusti et non ultra et ubi signa non apparerent in ghiffatis nulla pena solvatur.

Quod filius familias non possit accusare sine licentia patris in damnis datis tamen

Filius familias non possit accusare aliquem de aliquo damno dato sine licentia patris sui et si accusaverit non valeat nec teneat eius accusatio et processus sic factus non teneat quo modo.

De emendatione damnorum datorum

Si quis accusatus fuerit de aliquo damno dato a potestate vel a balitore vel domino rei teneatur et debeat damnum emendare ad petitionem damni passi illi cui damnum datum fuerit et credatur domino rei usque in quantitatem quinque solidorum et ab inde supra stetur dicto provisorum comunis.

De pena colligentis legumina vel bladum alterius

Legumen alterius si quis colligeret acciperet fecerit solvat viginti solidos denariorum et idem observetur de blado generis cuiuscunque//

- c. 41v *De pena bestiarum rodentium sepem alterius*

Sepem orti vinee aut clausure alterius si qua bestia corroserit solvat dominus bestiarum pro qualibet bestia grossa et qualibet capra vel vico et qualibet vice duodecim denarios et pro qualibet alia bestia minuta sex denarios.

De pena bestiarum damnum dantium studiose vel sine pastore

Bestie damnum dantes in bonis alienis sine pastore vel cum pastore dormiente vel cas tenente in possessione et bonis predictis per aliquod temporis spatium eas non expellendo intelligatur eas studiose teneri que puniatur in duplum eius quo punirentur si damnum dederint alio modo quam predicto.

De pena bestiarum damnum dantium ad glandes

Si boves, vacche vel alie bestie grosse damnum dederint ad glandes quando glandes sunt subter quercubus vel cerris solvat nomine pene quinquee solidos pro qualibet bestia et idem pena sit quando daret subter olivis. Si vero bestie porcine et caprine damnum darent in dictis locis et subter dictis arboribus solvat pro qualibet bestia et qualibet vice quinque solidos et idem intelligatur de bestiis pecudinis.

De pena mictentium ignem ad sepem alterius et in steplis suis vel alterius

Quicumque miserit ignem ad sepes vinearum vel possessionem alterius solvat nomine pene viginti solidos denariorum et damnum emendet, si quis miserit ignem in silva solvat nomine pene quatragenta solidos. Si vero quis miserit
c. 42r ignem ad palareum vel fenile solvat nomine pene// decem libras denariorum. Si quis miserit ignem in stiplis alicuius vel suis a mense maii usque ad festum Sante Marie de mense augusti dicti anni solvat nomine pene viginti solidos denariorum et in omnibus et supradictis casibus damnum patienti emendet.

De pena mictentis bestias³¹ in stiplis alterius dum in eis est granum admitatum

Nulla persona mictat aliquem bestiam grossam in stiplis alienis donec bladum intus fuerit admetatum ad penam trium solidorum pro qualibet. Si vero bestie minute solvant unum solidum excepte bestie porcine de quibus sit pena tantum quentum de bestia grossa pro qualibet et qualibet vice.

Unicuique liceat ducere bestias ad palatium

Quicumque invenerit aliquam bestiam grossam vel minutam damnum dare in suis bonis possit³² ipsas ducere ad palatium comunis et potestati presentare sine aliqua pena.

In quanta quantitate credatur iuramento accusatoris

Sacramento accusatoris in damnis datis et pro extimatione et satisfatione damni dati credatur usque in quantitatem decem solidorum abinde vero supra fiat extimatio per estimatores comunis vel alterius bone et legalis persone quando extimatores non possit comode inveniri et habere non obstante aliquo capitulo in contrarium loquente.

De pena facientis herbam in prato alterius

Si quis meteret³³ vel fabricaret herbam in prato alterius solvat nomine pene decem solidos denariorum et hoc intelligatur si pratum erit afformatum vel bannitum//

c. 42v *Qui solvens infra³⁴ quindecim dies dennictatus quarta pars banni*

Statuimus et ordinamus quod quicumque accusatus sive inquisitus de aliquo maleficio vel damno dato et noluerit solvere infra quinque dies post eius

³¹ *Bestias* corretto su *bestiat*.

³² *Possit* corretto su *possin*.

³³ *Meteret* corretto su *metet*.

³⁴ Segue *infra* espunto.

responcionem relinquatur eidem quarta pars sue accuse sive pene et residuum cum effectu solvat camerario comunis.

De pena loquentis vel aliquid operantis contra comune

Item statuimus et ordinamus quod si quis de Monte cabione et eius districtu in adunantia vel in aliquo alio loco et cum quacunque vel quibuscumque personis diceret quodcunque aliquid verbum vel aliquid quocunque vel qualitercunque operaret contra comune dicti castri solvat pro quolibet et qualibet vice decem libras denariorum de facto et sine aliqua diminutione.

De pena producentis et dicentis falzum testimonium

Nemo audeat vel presumat testimonium falzum perhibere contra aliam personam in curia castri Montiscabionis ad penam decem librarum denariorum et similiter et tantundem penam solvere compellatur de facto producens dictum testem.

De pena accipientis tebulas et lignamina

Si quis de dicto castro vel eius pleberio acciperet tebulas vel lignamina de domo alterius solvat nomine pene centum solidos denariorum et accepta restituatur vel emendet et idem pena intelligatur de lapidibus, mactonibus et canalibus.

De pena damnum dantis ad hortum vel ad crocum personaliter//

- c. 43r Quicunque damnum daret ad hortum vel ad grocum in quibus olera solvat nomine pene decem solidos denariorum. Si vero colligerit grocum seu zaffaramen alterius videlicet flores seu cave et cipollas solvat nomine pene viginti solidos denariorum et damnum emendet.

De pena damnum dantis cum bestiis ad hortum et zaffaranum

Boves, vacche vel alie bestie grosse damnum dantes in hortis alterius solvant nomine pene decem solidos denariorum pro qualibet et qualibet vice salvo quod de bestia asinina de qua sit pena quinque solidos, si vero bestie porcine et caprine damnum dederint in dictis hortis vel horto solvant nomine pene quinque solidos pro qualibet bestia, de pecudinis vero duodecim denarios pro qualibet, si vero dicte bestie minute damnum dederint in dictis hortis et fuerint flocca solvat dominus ipsarum quatraginta solidos denariorum et flocca intelligatur de quatraginta tantum et ab inde supra Et ita intelligatur si dicte bestie vel aliqua ipsarum damnum dederint in zaffaramine alterius et in omnibus casibus supradictis damnum emendat.

De pena facientis puteum causa capiendi animalia

Si quis fecerit aliquid puteum vel artificium in eius possessione vel conducta causa custodiendi fructos suos vel causa capiendi animalia silvestra quod debeat³⁵ talis dominus qui talia artificia fecit facere bannire per totum castrum publice et alta voce et notificare omnibus qualiter in tali loco talis fecit puteum laqueum et hiis similia et ponere confinia loci ut quilibet possit cavere ab eis. Et si banniri non fecerit et in dictis puteis seu laquiis et aliis artificiis

³⁵ Macchia su o di quod.

c. 43v aliquid ani//mal domesticum periret quod teneatur emendare damnum domino animalis et solvere nomine pene quatragesima solidos denariorum de bestiis minutis, de bestiis grossis videlicet domesticis centum solidos et damnum emendet.

De pena officialis commictentis fraudem in comune

Si qua fraus commicteretur per aliquem officialem comunis Montiscabionis in aliquo officio sibi dato solvat nomine pene centum solidos denariorum et a dicto officio statim privetur et illud intelligatur si quis commiserit aliquam fraudem pro aliqua ambasciata comunis sibi imposita.

De pena camerarii non remictentis pecuniam comunis

Item statuimus et ordinamus quod visa et calculate ratione generalis camerarii omnem quantitatem quam deberent remictere debeant remisisse et solvisse in manibus novi camerarii infra quinque dies post factum calculum rationis et quilibet qui fuerit negligens in remictendo pecuniam sibi residuatam infra dictum terminum solvat solidos quinque denariorum sine aliqua diminutione pro quolibet die quo fuerit negligens et in mora et potestas teneatur hoc executioni mandari ad penam quinque librarum de suo salario retinendo.

Quod [qui]libet teneatur facere hortum

Item statuimus et ordinamus quod omnes Montescabionenses et habitatores eiusdem vel in eius dstrictu quolibet anno de mense aprilis debeant fecisse et ordinasse unum hortum in quo teneatur quilibet seminare et plantare olera et sigimina et qui contrafecerit solvat nomine pene solidos viginti pro

c. 44r quolibet et qualibet vice et quod potestas teneatur per totum mensem// maii facere requisitionem³⁶ et repertos culpabiles punire ad penam predictam.

Quod quilibet liceat occidere porcos in aia in grano granoso in zaffarano et in vinea

Si quis invenerit bestias porcinas in area, grano postquam granosum fuerit in zaffarano et in vinea plena sibi liceat et licitum sit ipsos occidere videlicet unum, duos et usque ad tres secundum quantitatem bestiarum sine aliqua pena et banno et quod talis, talia animalia occidens teneatur³⁷ illum vel illos domino ipsarum bestiarum vel potestati dicti castri consignare et quod sibi liceat retinere penes se valorem sive exstimationem damni sibi illati per estimatores comunis exstimandi.

De pena devastantis escatium personaliter

Si quis personaliter damnum dederit devastando aliquem escatum alterius solvat nomine pene quinque libras denariorum.

De pena devastantis escatium cum bestiis

Boves, vacche vel aliqua alia bestia grossa damnum dantes ad escatium alterius solvat dominus ipsarum bestiarum nomine pene solidos quatuor denariorum pro quolibet et qualibet bestia. Si vero bestie porcine damnum

³⁶ Requisitionem corretto su inquisitionem.

³⁷ Teneatur corretto su teneatum.

dederit ad escatium alterius solvat dominus ipsarum bestiarum nomine pene solidos tres pro quolibet et qualibet vice, pecudes et capre solvant nomine pene solidos tres pro quolibet et qualibet vice.

Quod quilibet teneatur facere unum quartengum magensis ad minus

Quod omnes Montiscabionenses et habitantes in dicto castro et eius districtu teneantur et debeant quolibet anno facere maiensem iunius quartenghi//

c. 44v ad minus et illam seminare debito tempore ad penam viginti solidorum pro quolibet et qualibet vice et de predictis potestas teneatur facere expressam executionem ad penam predictam.

De pena suprahendentis viam comunis vel possessionem alterius et euntis per rem alterius

Viam comunis vel vicinalem vel aliquam rem stabilem comunis vel specialis persone si quis suprahenderit vel superapprehensam fecerit vel laboraverit solvat qualibet vice quatragenta libras denariorum et superapprehensa dimictet et suis expensis in statum pristinum reducatur et in laboritio quod esset in supraapprehensa, liceat cuilibet damnum dare et de predictis³⁸ potestas possit per inquisitionem procedere et culpabiles punire et condemnare et habeat quartam partem³⁹ banni et nullus debeat ire per viam novam si per viam antiquam commode ire poterit ad penam quinque solidorum pro quolibet et qualibet vice et de via nova et antiqua et de aliis rebus quibuscunque apprehensis stetur declarationi provisorum dicti comunis vel duorum vicinorum antiquorum de contrata proximiorum dicte rei bone conditionis et fame.

De pena prohicentis letamen vel putredinem in aliqua via comunis vel foveo nec super domum alterius

Letamen liquamina lapides vel aliud ingombaramen in aliqua via comunis vel vicinalis aut in aliquo foveo nullus ponat prohiciat vel retineat tam in Montecabione quam foris et si proiecerit teneatur elevare infra terminum quinque dierum postquam ipsum possuerit ad penam//

c. 45r decem solidorum putredinem, pagliariccium, munditiam, cennaratam, lorduram vel aliquod turpe in platea vel in aliqua via in Montecabione vel prope aliquam ecclesiam nec super domum alterius nullus faciat, ponat, prohiciat vel retineat pena decem solidorum pro qualibet vice et nihilominus talem putredinem debeant elevare minores autem decem annis ad predicta non teneantur.

Quod omnes pene tassentur et limitentur per defensores

Item statuimus ed ordinamus quod omnes condemnationes et pena tam damnorum datorum quam maleficiorum et extraordinariorum fiendorum per potestatem dicti castri quod tassentur et actentur per consiliarios dicti castri et illi tassationi et actationi per ipsos facte seu fiende potestas dicti castri remanere debeat contemptus, tacitus, quietus, tam de parte sibi potestati

³⁸ *Predictis* corretto su altra parola non identificabile.

³⁹ *Quartam* corretto su altra parola non identificabile.

tangente quam etiam de parte comunis et omnino tassatio illa valere debeat et de iure teneat et quoquo modo non possit revocari//

[c.45v] Incipit liber primus – rubricarum

- c. 1 De electione consiliariorum consilii dicti castri
- c. 2 De electione et officio camerarii comunis
- c. 3 De electione et officio baiuli comunis
- c. 3 De electione et officio partitorum et estimatorum comunis
- c. 4 De pena non acceptantis officium
- c. 5 De pena non venientis ad consilium
- c. 5 De laboratoribus bonorum nolentium solvere datia de eorum possessionibus
- c. 5 Quod habitantes in destrictu M.C. teneantur facere omnes factiones
- c. 5 Quod habitantes in destrictu M.C. teneantur facere omnes factiones et omnes sortialii eorum corum familia teneantur facere facta comunis separatim
- c. 6 Quod omne opus comunis
- c. 6 Quod nulla persona vendet aliquam possessionem alicui forensi
- c. 6 De salario consiliariorum
- c. 6 Quod potestas provideatur per comune quando iret pro facto comunis
- c. 6 Quod partita mictatur ab bussulas et palluctas in generali consilio
- c. 6 Quod ordinamenta facta per consiliarios veteres non possit revocari per novos
- c. 6 De salario ambasciatorum comunis
- c. 7 De pena recipientis pecuniam comunis
- c. 7 Quod quolibet anno fiat unus cerus in festo Sante Marie de mense augusti

Finis primi libri//

[c.46r] Incipit liber secundus

- c. 7 De ordine procedendi in causis civilibus
- c. 7 Quod potestas dicti castri teneatur quolibet die petentibus ius reddere
- c. 9 De pronunciationibus et citationibus tenute et pena facientis aliquem citari et non comparentis
- c. 9 De solutione executionis per condemnatum qui debitum non solverit
- c. 10 De sequestrationibus fiendis
- c. 10 De libellis oblatione
- c. 11 Conveniatur principalis priusquam fideiussor

- c. 11 Quod detemptus pro uno debito non possit detineri pro alio
- c. 11 Minor viginti annis et filius familias ullo iure, modo, iure vel causa obligari possit
- c. 12 Constringantur summarie promissores rei vel pretii
- c. 12 Qualiter instrumenta publica sive lauda et precepta executioni mandantur
- c. 13 De petitione consilii sapientis
- c. 13 Quod mulier dotata non succedat in bonis dotantis et habens filios non possit de dote sua alicui concedere nisi filiis pro rata
- c. 14 De feriis et dilationibus
- c. 14 De compromissis fiendis
- c. 16 De prescriptione rerum mobilium et immobilium
- c. 16 Quod forensibus reddatur illud ius quod redditur M.cab. in illo tale loco//
- [c.46v] c. 16 Quod potestas teneatur pluribus expressum facere rationem
- c. 16 De dextra precipienda condemnato ad petitionem creditoris
- c. 17 De prescriptione rerum
- c. 17 Constringantur heredes ad legata solvenda
- c. 17 Staus in comunione teneatur communicare fratribus et aliis cum eo in comunione existentibus
- c. 17 De bestiis datis in soccitam
- c. 17 De bestiis acceptis vel conductis ad victuram
- c. 18 De pena trahentis aliquem de tenuta vel possessione
- c. 18 De petentis debitum solutum
- c. 18 De non accipiendo aliquod pignus ab habente patrem
- c. 18 De venditionibus et alienationibus legitime factis inviolabiliter observandis
- c. 18 De rebus commibus devidendis et claudendis
- c. 18 De illo qui acceperit mutuo pecuniam causa adiutorii prestandi
- c. 19 De pena laboratoris extrahentis bladum sine licentia domini
- c. 20 Quod dotes mulierum sint salve
- c. 20 Quod in causis dotium et alimentorum cibi et potus et mercantiarum et in aliis causis parvis que non requirunt altiorem indaginem summarie procedatur

Finis secundi libri

Incipit liber tertius

- c. 21 Quod potestas teneatur reddere ius unicuique postulanti super criminalibus contra omnibus
- c. 21 De citationibus et ordine procedendi in maleficiis//
- [c.47r] c. 22 Quod quilibet maior duodecim annis possit accusare de iniuria sibi inflata per alterum

- c. 22 De pena non probantis accusam quam fecerit in maleficiis
 - c. 22 Quod potestas teneatur diffinire omnes processus infra mensem salvo legitimo inpedimento
 - c. 23 Quod potestas teneatur dare copiam processuum accusatis vel inquisitis
 - c. 23 Procedatur iterato contra absolutos ob defectum actorum
 - c. 23 De pena blasphemantis Deum vel Santos
 - c. 24 De verbis iniuriosis
 - c. 24 De pena facientis insultum
 - c. 24 De pena evaginatæ arma et percutientium cum baculo vel sine
 - c. 25 Consanguinei invicem percutientes non teeantur ad penam
 - c. 25 De electione sindici comunis et eius officio
 - c. 25 De pena furantis aratrum sive iugum
 - c. 26 De pena prohicientis lapidem ad domum alterius
 - c. 26 De pena occidentis seu vulnerantis alienas bestias
 - c. 26 De pena prestantis auxilium, consilium seu favorem
 - c. 26 De pena mariti non tractantis uxorem debito coniugali
 - c. 26 De pena frangentis carceres
 - c. 26 De auxilio prestando potestati
 - c. 27 De duplicatione penarum
 - c. 27 De mitigatione penarum
 - c. 27 De procedendo in maleficiis de similibus ad similia
 - c. 28 Quod potestas possit inquirere super maleficiis et dannis datis//
- [c.47v] c. 28 De pena non parentis mandantis potestatis
- c. 28 De pena minorum decem annis maleficium commictens
 - c. 28 De pena devastantis cupellos apium alterius
 - c. 28 De pena non permictentis se pignorari
 - c. 28 De pena non trahentis ad rumorem
 - c. 29 De pena extrahentis vel suffocantis aliquem terminum
 - c. 29 De pena entrantis vel exeuntis aliunde quam per portas
 - c. 29 Quod potestas teneatur licentiare fures et eos capere si non discederint
 - c. 29 Quod potestas teneatur facere executionem de omnibus condemnationibus
 - c. 29 De pena intrantis palatium cum armis
 - c. 29 De renunciationibus accuse sive abolitionibus accuse et earum mitigatione
 - c. 30 De partibus contingentibus potestati
- Finis tertii libri

Incipit liber quartus

- c. 30 De festivitibus celebrandis
 - c. 30 De pena non facientis opus comunis quando fuerit sibi preceptum vel bannitum
 - c. 30 De pena ludintis ad ludum taxillorum
 - c. 31 De mensuris et ordine vendendi vinum
 - c. 31 De pena macellariorum et carnes vendentium
 - c. 32 De pena auferentium de steconibus steccati vel bertescarum
 - c. 32 De pena inciglantium lineum vel canapem intus dictum castrum
 - c. 32 De pena facientis sciacquatorium in via publica//
 - [c.48r] c. 32 De pena bestiarum euntium per tectos et ipsas retinentium clause de nocte
 - c. 32 De pena porcorum euntium per castrum
 - c. 32 De pena proicientis inmunditias in viis comunis vel vicinalibus
 - c. 32 De pace et concordia fienda in castro M.cabionis
 - c. 33 De consilio fiendo de mense octobris super facto vendemmiarum
 - c. 33 De pena impediens cursus aquarum
 - c. 33 De pena prohicientis bestiam mortuam intus castrum vel in viis publicis
 - c. 33 Quod illi pro quibus comune fuerit obligatus teneatur in octo menses extrahere comune de fideiussione
 - c. 33 Quod comune non possit pro aliquo obligari
 - c. 33 De viis cominis terminandis
- Finis quarti libri

Incipit liber quintus

- c. 34 De citationibus et terminis in dannis datis
- c. 34 De pena non probantis accusam in dannis datis
- c. 35 Quod pena solvatur de pluribus rebus existentibus in eadem possessione
- c. 35 De licentia bonorum danda
- c. 35 De custodibus celatis
- c. 36 De pena accusantis de aliis bonis quam de suis nisi fuerit balitor comunis
- c. 36 De pena accusantis de vineis et hortis et aliis suis bonis et non fuerint dicta bona ut asseritur
- c. 36 Quod accusatus non possit accusatorem accusare nisi elapsis octo diebus a die responsionis//
- [c.48v] c. 36 Quod nemo fodit cippos de comunialis comunis
- c. 36 De pena colligentis pegliam alterius
- c. 37 De pena bestiarum damnum dantium ad poma alterius
- c. 37 De pena porcorum et mulierum turbantium fontes
- c. 37 De pena porcorum damnum dantium in area
- c. 37 De pena bestiarum minorum sex mensium damnum dantium

- c. 37 De pena colligentis manuali bladum alterius
- c. 37 De pena tollentis seu accipientis paleas fenum lollam vel stamen alterius
- c. 37 De accipientis sarmenta, vites vel palos
- c. 38 De pena incidentis vel devastantis pergulam alterius
- c. 38 De pena euntis per rem alterius post prohibitionem
- c. 38 De pena bestiarum intrantium vineam alterius et clausuram
- c. 39 De pena incidentis arborem domesticam vel silvestrem aut in silva vel sepem alterius aut cannam
- c. 39 De pena auferentium palos, palariccios, frascas seu spinas de sepe alterius
- c. 39 De pena bestiarum de pallareo
- c. 39 De pena accipientis poma alterius vel colligentis
- c. 40 De pena colligentis arborem comunem sine licentia consortis
- c. 40 De pena bestiarum intrantium campum bladatum
- c. 40 De pena mictentium bestias per rem alterius bladatum
- c. 40 De pena maioris septem annis et minorum duodecim personaliter damnum dantium in vineis et hortis
- c. 40 De pena bestiarum damnum dantium ad insitos vel plantones arborum
- [c.49r] c. 40 De pena bestiarum de prato et ghiffato
- c. 41 Quod filius familias non possit accusari sine licentia patris in dannis datis tamen
- c. 41 De emendatione damnorum datorum
- c. 41 De pena colligentis legumen vel bladum alterius
- c. 41 De pena bestiarum rodentium sepem alterius
- c. 41 De pena bestiarum damnum dantium studiose vel sine pastore
- c. 41 De pena bestiarum damnum dantium ad glandes
- c. 41 De pena mictentium ignem ad sepem alterius et in stiplus suis vel alterius
- c. 42 De pena mictentis bestias in stiplus alterius dum in eis est granum admetatum
- c. 42 Unicuique liceat ducere bestias ad palatium
- c. 42 In quanta quantitate credatur iuramento accusatoris
- c. 42 De pena facientis herbam in prato alterius
- c. 42 Qui solvens infra XV dies dimictatut quarta pars banni
- c. 42 De pena loquentis vel aliquid operantis contra comune
- c. 42 De pena producentis et dicentis falsum testimonium
- c. 42 De pena accipientis tebulas et lignamina
- c. 43 De pena damnum dantis ad hortum vel ad personaliter
- c. 43 De pena damnum dantis cum bestiis ad hortum et zaffaranum
- c. 43 De pena facientis puteum causa capiendi animalia
- c. 43 De pena officialis commictentis fraudem in comuni
- c. 43 De pena camerarii non remictentis pecuniam comunis

- c. 43 Quod quilibet teneatur facere hortum
- c. 44 Quod quilibet liceat occidere porcos in aia, in grano, granoso, in zaffarano et in vinea
- [c.49v] c. 44 De pena devastantis escatium personaliter
- c. 44 De pena devastantis escatium cum bestiis
- c. 44 Quod quilibet teneatur facere unum quartengum magensis ad minus
- c. 44 De pena supraprehendentis viam comunis vel possessionem alterius et euntis per rem alterius
- c. 44 De pena prohicentis letamen vel putredinem in aliqua via comunis vel foveo nec super domum alterius
- c. 44 Quod omnes pene tassentur et limitentur per defensores
Finis Rubricarum quinti et ultimi libri.

In Dei nomine Amen. Anno domini 1590, inditione tertia, tempore pontificatus Sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini sexti divina providentia pape quinti, die vero vigesima sexta mensis februarii dicti anni. Correctum, visum et approbatum fuit hoc presens volumen statutorum castri Montis Cabionis domini magnifici commmunis Urbisveteris per magnificum dominum Nicolaum Primarium iurisutriusque doctorem et magnificum dominum Ascanium Pollidorum cives urbevetanos et correctores omnium statutorum ex bussulo aliorum officialium una cum me notario infrascripto extractos, cassando et annullando omne id et totum quod esset contra statum Sancte Romane Ecclesie, magnifici comunis Urbisveteris ac statutum ispius civitatis Urbisveteris et contra bonos et laudabiles mores et in fidem premissorum.

Ego Johannes Baptista Pasquinus publicus et apostolica autoritate notarius Urbevetanus de premissis rogatus publicavi solito signo signavi rogatus ut requisitus. S.T. I. BA. P.//

- [c.50r] Confalonerius et conservatores pacis urbevetano populo presidentes
Cum nobis pluries et pluries recursum fuerit pro parte comunitatis et hominum castri nostri Montis Cabbionis expositumque esse gravatum de quodam capitulo descripto in presenti libro statutorum ad cartam numero 28 et sub rubrica quod potestas possit inquirere etcetera et omni cum instantia petitur a nobis super premissis providendum inde nos pluribus vicibus auditis tam consiliariis quam aliis personis eiusdem castri et illis volentes rem gratam facere cum etiam rationi sit consonam etcetera vigore harum et huius nostri decreti et per presentes prohibemus et mandamus in futurum non licere alicui potestate dicti castri inquirere seu aliquam inquisitionem facere ex officio super damnis illatis sed tantummodo posse et eodem licere, procedere in talibus causis in accuis et querelis etcetera et in hac parte per quantum possumus dicte rubrice specialiter et expresse derogate esse et in futurum non exequi sed presens dectrum inviolabiliter observare precipimus et mandamus. Datum in palatio nostro conservatorali, die XXII mensis

decembris 1592. Et ego Siventius Chrisostimi qua predicta de mandato dictorum dominorum scripsi, ideo in fidem pro magnifico domino Gaspare Butio cancellario me subscripsi et solito signo signavi sub presente die. S.T.//

[c.50v] In nomine Domini amen, die decimoquarto mensis februarii 1595. Quem volumen statuti castri Montis gabionis territorii illustrissime civitatis Urbisveteris cum omnibus nis capitulis salvo enim semper et reservato et visum correctum et approbatum fuisse et esse per magnificum iuris utriusque doctorem dominum Bernardum de Bernardis et dominum Scipionem quondam jacobi de Ghezzis cives urbevitanos statutorum dicte illustrissime civitatis correctores pro instanti anno more solito ex bussolo aliorum officialium dicte civitatis extractos una cum me notario publico infrascripto ad id deputato et electo. Et in premissorum fidem robur et testimonium ego Ascanius Natus publicus apostolica auctoritate notarius scripsi, subscripsi, signavi et in hanc publicam formam redegi rogatus et requisitus. S.T.

In Dei nomine amen, die 24 mensis decembris 1596.

Visum, correctum et approbatum fuit hoc presens volumen statutorum castri Montis cabionis territorii illustrissime civitatis Urbisveteris per magnificum et excellentissimum iuris utriusque doctorem dominum Cesarem Scalptiam unum ex correctoribus statutorum artium et pleberiorum illustrissime civitatis Urbisveteris ex bussolo dicte civitatis extractis una cum domino Celio Battaglino predefuncto more solito pro presente anno 1596 una cum omnibus et singulis capitulis et reformationibus in eo descriptis salvo semper et reservato etcetera ac etiam confirmatum fuit pro duobus annis decursis videlicet anno 1593 et 1594 etcetera et quia ego Paulus quondam

[c.51r] Antonii Sigismundi de Vaianensibus publicus et appostolica autoritate// notarius et civis urbevitanus ac specialiter deputatus et ex bussolo extractus ideo in premissorum omnium et singulorum fidem signum nomenque meum hic infraposui solitum et consuetum rogatus et requisitus. S.T.

In Dei nomine amen. Anno a Deipari Virginis partu millesimo quingentesimo nonagesimo septimo, indictione decima, sedente ac regente Sanctissimo domino nostro domino Clemente divina providentia pape octavo, die vero prima mensis martii dicti anno quinto.

Castri Montiscabionis domini illustrissime civitatis Urbisveteris presens statutorum volumen correctum et approbatum fuit per magnificum dominum Joannempaulum Edentulum civem urbevitanum unum de correctoribus statutorum artium castrorum et pleberiorum eiusdem urbevitanae civitatis ex bussolo aliorum officialium una cum magnifico domino Sortorio Sensato predefuncto more solito una cum notario infrascripto extracto, cum omnibus et singulis capitulis et reformationibus in eo descriptis, salvo semper et reservato etcetera in quorum omnium et singulorum fidem ego Eghenus quondam domini Petriantoni de Eghanis civis et notarius publicus urbevitanus de premissis rogatus hunc signum cum nomine meo apposui solitum et consuetum.

S.T.//

[c.51c] In Dei nomine amen, Anno orbis redempti 1600, indictione XIII, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Clementis divina providentia pape octavi anno eius nono, die vero 18 mensis aprilis dicti anni.

Presens volumen statutorum castris Montis cabionis correctum et approbatum fuit per magnificum et excellentissimum dominum Thomam Blanchellum iuris utriusque doctorem ac magnificum dominum Ascanium Polidorum correctores statutorum artium et pleberiorum ac castrorum illustrissime civitatis Urbisveteris ex bussulo aliorum officialium dicte civitatis more solito extractos una mecum notario cum omnibus et singulis capitulis et reformationibus in eo descriptis, salvo semper et reservato etcetera tam pro anno presenti 1600 quam pro annis 1598 et 1599 preteritis. Et ego Eghanus quondam domini Petriantoni de Eghanis civis et publicus auctoritate apostolica notarius urbevetanus iudex ordinarius de premissis rogatus in premissorum omnium et singulorum fidem hic signum cum nomine meo apposui solito rogatus. S.T.//

[c.52r] In Dei nomine amen. Anno Domini millesimo sexcentesimo quinto, indictione tertia, die vero vigesima septima mensis iulii, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Pauli pape quinti anno primo. Visum, correctum et approbatum fuit hoc presens castris Montis Cabionis domini illustrissime civitatis Urbisveteris statutorum volumen per illustrissimum dominum Mutium Advedutum iuris utriusque doctorem et Nicolaum Monaldeusem nobiles urbevetanos correctores de presenti anno ex buxulo aliorum officialium dicte civitatis una mecum notario more solito extractos qui corrigendo sub rubrica loquenti de pena bestiarum damnum dantium studiose vel sine pastore ad folium XXXXI. Visis his dictis illustrissimis dominis correctoribus extractis⁴⁰ per consiliarios dicti castris quibus inherendo ac decreto obtempo in consilio generale eiusdem loci sub die XVII mensis aprilis presentis anni 1605, consulente Ascanio Nardi voluerunt statuerunt et mandarunt atque corrigerunt quod bestie damnum dantes in quibusvis bonis sine pastore vel pastore dormiente, non intelligantur damnum datum studiose nec ad duplicem penam teneantur sed tantum ad penam in quam vinissent ordinarie condemnandum iuxta formam aliorum capitulorum presentis voluminis statutorum, capitudo predicta et aliis quibusvisque in contrarium facientibus nonobstantibus.

Item voluerunt, statuerunt atque mandaverunt quod in posterum potestas dicti castris non possit ab aliquo qui occasione damnorum datorum in penam iuliorum quinque vel maiorem condemnandus veniret recipere pro abolitione et cassatione ultra baioccos quinque ab inde vero infra baioccos duos cum dimidio alterius baiochi et ita.

⁴⁰ Nel testo per errore *exaratis*.

In reliquis vero dictorum statutorum volumen cum omnibus et singulis capitulis et reformationibus in eo descriptis approbarunt ut supra, slavo tamen semper et reservato.

Et ego Julius Capponus publicus apostolica auctoritate notarius urbevetanus ad hec specialiter deputatus de predictis rogatus me subscripsi et publicavi rogatus. S.T.//

[c.52v] In Dei nomine amen. Anno Domini millesimo sexcentesimo septimo indictione quinta, tempore pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri Pauli divina providentia pape quinti, anno eius secundo, die vero 15 mensis iunii dicti anni.

Visum, correctum et approbatum fuit hoc presens volumen statutorum castri Montis Cabionis territorii illustrissime civitatis Urbisveteris per illustrissimum dominum Mutium Mazzochium iuris utriusque doctorem et Leandrum Mazzochium correctorem statutorum artium et pleberiorum illustrissime civitatis Urbisveteris ex bussulo aliorum officialium una mecum notario more solito extracto cum omnibus et singulis capitulis et reformationibus in eo descriptis, salvo semper et reservatorum, pro anno 1606-1607.

Et ego Jacobus Ancerius publicus et appostolica auctoritate notarius civis urbevetanus de premissis rogatus me subscripsi, publicavi solito meo signo signavi requisitus. S.T.

In Dei nomine amen. Anno Domini 1608, indictione sexta, Pontificatus sanctissimi domini nostri domini Pauli divina providentia pape quinti, Die vero X mensis martii.

Presens statutorum volumen castri Montis Cabbionis correctum, visum et approbatum fuit per illustrissimos dominos Vicentium Nagonium et Julium Gualterium correctores ex bussulo, extractos una cum Camillo Bucciutto ob cuius absentia ego notarius surogatus fui a die 12 una cum omnibus reformationibus, decretis et salvo semper etcetera pro presenti anno 1608.

Et ego Vicentius Chrisostomi notarius publicus de predictis rogatus in fidem me subscripsi et solito signo signavi rogatus//.

[c.53r] In Dei nomine amen.

Anno a nativitate eiusdem Domini millesimo sexcentesimo decimo indictione sexta, pontificatu Sanctissimi domini nostri domini Pauli divina providentia pape quinti, die vero 13 mensis novembris dicti anni. Presens statutorum volumen castri Montis Cabbionis visum, correctum et approbatum fuit per illustrissimos dominos Mutium Advedutum et Hieronimum Allurem correctores ex bussulo extractos cum capitulis etcetera salvo etcetera.

Et ego Felix Sannella publicus Dei gratia et apostolica auctoritate notarius civisque urbevetanus de presenti rogatus fui et in fidem me subscripsi meoquo signo signavi. S.T.

In Dei nomine amen. Die 2° mensis martii 1615.

Hoc presens volumen statutorum castri Montis Cabbionis visum correctum et approbatum fuit per illustrissimos dominos Vincentium Magonium iuris utriusque doctorem et Petrum Albanum correctores ex bussulo aliorum officialium una cum me notario infrascripto more solito extracto cum omnibus et singulis capitulis et reformationibus in oe descriptis, salvo semper et reservato quod etcetera pro anno 1612 et 1613.

[c.53v] Et ego Jacobus Ascanius publicus// notarius civis urbevitanus de predictis rogatus fui, me scripsi, subscripsi, publicavi solitoque meo signo signavi requisitus.

In nomine Domini amen, die 18 mensis iunii 1614

Visum, correctum et approbatum fuit hoc presens castri Montis Cabbionis domini huius illustrissime civitatis Urbisveteris statutorum volumen per illustrissimos dominos revisores ex bussulo aliorum officialium una mecum notario etcetera, more solito extracto nec non etiam obtento in consilio eccellentissimi castri sub die 15 presentis mensis, consulente Ascanio quondam Nardi Malanotti super publica utilitate videlicet che per espressione del presente decreto si debba supplicare l'Illustrissimi Signori Conservatori nostri padroni che si vogliono contentare che non se posse fare inquisitione alcuna da qualsivoglia persona che prima non sia stimato et referto dalli stimatori il danno in giuditio et contrafaciendo non voglia ne tenga detta inquisitione et il podestà sia obligato⁴¹ per l'havere mostrare detta stima⁴² referta in palazzo dalli stimatori gratis et senza alcuno premio restando nello statuto vecchio che per cassatura de accuse in questione di danni dati si deva paghare per detta cassatura mezzo grosso e nello statuto nuovo si è fatto che damezzo scudo in su si debba pagare un grosso e mezzo grosso da giulii cinque in giù si che a me pare che si debba ridurre a paghare mezzo grosso per qual si voglia cassatura e per qual si voglia summa di pena si come era prima, mentre questo sia [...]

[c.54r]

In Dei nomine amen. Die 13 mensis martii 1615

Hoc presens volumen statutorum castri Montis Cabionis visum correctum et approbatum fuit per illusstrissimos dominos correctores ex bussulo aliorum officialium extractos una cum me notario infrascripto more solito una cum capitulis et reformationibus in eo existentibus, salvo semper et reservato etcetera.

⁴¹ Sia ripetuto nel testo e scritto, forse da altra mano.

⁴² Segue parola depennata non identificabile.

Et ego Jacobus Ancerius publicus et apostolica autoritate notarius et civis urbevetanus ad id specialiter deputatus, ideo me subscripsi, publicavi solito meo signo signavi requisitus. S.T.//

[c.54v] [In] Dei nomine amen. Die 6° mensis februarii 1616

Presens statutorum volumen castri Montis Gabionis visum, correctum et approbatum fuit per illustrissimum et excellentissimum dominum Horatium de Ruere et dominum Dulcium de Dulcis correctores statutorum ex bussulo aliorum officialium extractorum una cum me notario infrascripto una cum capitulis et decretis in eo existentibus salvo semper etcetera.

Et ego Guidus Rainutius publicus et appostolica autoritate notarius civisque urbevetanus et ad id deputatus de predictis rogatus fui et me subscripsi et solito signo signavi. S.T.

In Dei nomine amen. Die 14 februarii 1618

Suprascriptum statutorum volumen castri Montis Gabbionis visum, correctum ac approbatum fuit per dominos correctores ex bussolo extractos pro presenti anno quam etiam pro anno 1617 una cum omnibus capitulis etcetera reservato semper etcetera.

Et ego Lucentius Chrisostomi notarius publicus urbevetanus et ad predicta etcetera substitutus a [...] [...] [...] in fidem me subscripsi et publicavi requisitus. S.T.//

[c.55r] In Dei nomine amen, die 12 ianuarii 1619, indictione 2°, pontificatus etcetera.

Presens statutus castri Montis Cabbionis visum correctum et approbatum fuit per illustrissimum et excellentissimum dominum Sebastianum Marabottinus iuris utriusque doctorem et dominum Gasparem Firmum correctores statutorum ex bussulo aliorum officialium extractorum una cum me notario infrascripto una cum capitulis et decretis in eo existentibus excepto tamen quod in illa particula in qua statutus vetus fuerat iam correctus et determinatus quod pro qualibet cassatione, abolitione a iuliis quinque supra potestas dicti castri possit assignare baiocos quinque, quod quidem statutum fuit petatum per universitates dicti castri emendari ultra quod pro qualibet summa potestas non possit accipere pro qualibet cassatura et abolitione nisi baioccos duos cum dimidio prout apparet decretus ex consilio generali obtento dicti castri sub die 15 iunii 1614, consulente Ascanio quondam Nardi et confirmatus die 20 maii 1618, eodem Ascanio consulente cum quidem determinationi inherendo fuit dictum decretum confirmatum ita ut datum quod in posterum pro qualibet cassatione in abolitione pro quacumque summa non solvantur nisi baiocchi duo cum dimidio et ita super quolibet.

Et ego Antonius Valentinus publicus et appostolica auctoritate notarius urbevetanus et ad id deputatus de predictis rogatus fui in fide me subscripsi et publicavi requisitus. S.T.//

[c.55v] In Dei nomine amen. Die 20 februarii 1621. Indictione quarta tempore pontificatus Sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Gregorii decimi quinti, anno eius primo.

Hoc presens statutorum volumen castri Montis⁴³ Gabionis visum, correctum et approbatum fuit per illustrissimum et excellentissimum dominum Angelum Orientem et alios correctores ex bussulo aliorum officialium una cum me notario infrascripto extracto una cum capitulis et reformationibus, salvo semper etcetera et ita confirmatum et correptum fuit tam pro presenti anno quam pro anno preterito 1620 et ita etcetera.

Et ego Guidus Raynutius publicus et apostolica autoritate notarius civisque urbevetanus et notarius ex bussulo extractus de predictis rogatus fui ideo me subscripsi et publicavi et solito meo signo signavi requisitus. S.T.

In nomine Domini amen. Die 27 martii 1623

Hoc presens statutorum castri Montis Cabbionis volumen, visum, correctum et approbatum fuit per dominos revisores ex bussulo more solito extractos et cum omnibus capitulis, salvo semper etcetera et pro anno presenti quam etiam pro anno proximo preterito 1622.

Ego Lucius quondam domini Dominici Lucii presens civis urbevetanus et apostolica autoritate notarius et ad predicta specialiter deputatus me subscripsi et publicavi requisitus. S.T.

[c.56r] In nomine Domini amen, die 6 aprilis 1624

Hoc presens statutum castri Montis Cabbionis volumen, visum, correctum et approbatum fuit per dominos revisores ex bussulo more solito extractos salvo semper etcetera.

Ego Lucius quondam domini Lucii civis urbevetanus et apostolica autoritate notarius de premissis rogatus me subscripsi et publicavi requisitus. S.T.

In nomini Domini amen, die 3 mensis maii 1625

Hoc presens statutorum volumen castri Montis Gabbionis visum, correctum et approbatum fuit per illustrissimos dominos Mutium Mazzocchium iuris utriusque doctorem et Vincentium Mangrossum ex bussulo aliorum officialium una mecum notario extracti, una cum capitulis et reformationibus in eo existentibus, salvo semper etcetera.

Ego Felix Bocciottus publicus et apostolica autoritate notarius, civis urbevetanus de premissis rogatus in fide me subscripsi et meo solito signo signavi requisitus//.

[c.56v] All' Illustrissimo signore et padrone nostro osservantissimo il Signor Giovanne Thei detto il Sciopo [...]

In [Dei] nomine amen, die 14 ianuarii 1633

Visum, [correctum] [et] [approbatum] fuit hoc presens volumen statutorum castri nostri Montis Cabionis per illustrissimos dominos correctores ex bussulo pro presenti anno extractos eum omnibus capitulis et reformationibus in eo [contentis], salvo semper etcetera.

⁴³ *Montis* scritto in parte sopra altra parola non identificabile.

Ego Nicolaus [Chrisostomi] notarius ex bussulo pro presenti anno [...] rogatus.

In Dei nomine amen, die 2 [martii] [163]7

Visum, correctum et approbatum fuit hoc presens volumen [statutorum] castri Montis Cabionis pro presenti anno et pro annis 1634, 35 e 1636.

Ego Nicolaus [Chrisostomi] notarius ex bussulo extractos. S.T.

Iterum dictum statutum confirmatum fuit per me [Nicolaum] [Chrisostomi] notarium [...] [...] [...] [...].